

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)
ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri - Map)
จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2564

REGIONAL OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS 10
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURAL AND COOPERATIVES
SEPTEMBER 2021

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)

ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri – Map)

จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม

เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ในเขตพื้นที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี (จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์) ซึ่งเป็นการศึกษาภาพรวมของพื้นที่ทั้ง 7 จังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน ความเหมาะสมของพื้นที่ โอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรทางเลือก ในการจัดทำแนวทางและมาตรการในการปรับเปลี่ยนการผลิต รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่และสินค้าเกษตร แต่ละชนิดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับฐานทรัพยากรในใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด

ผลการศึกษาด้าน**ต้นทุนสินค้าเกษตรที่สำคัญ** พบว่า ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงานในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดย ข้าวนาปี มีต้นทุนต่อไร่ 5,151 บาท ผลผลิตต่อไร่ 706 กิโลกรัมต่อไร่ กรณีที่เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้กิโลกรัมละ 7.60 บาท หรือตันละ 7,600 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 5,366 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิ 215 บาท ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีต้นทุนต่อไร่ 4,633 บาท ผลผลิต 712 กิโลกรัม กรณีราคาขายได้กิโลกรัมละ 7.57 บาท เกษตรกรได้รับผลตอบแทน 5,390 บาท หรือผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 757 บาท สำหรับมันสำปะหลังมีต้นทุนต่อไร่ 4,985 บาท ผลผลิตต่อไร่ 3,126 กิโลกรัม กรณีราคาขายได้กิโลกรัมละ 1.75 บาท จะได้รับผลตอบแทน 5,471 บาท หรือได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 486 บาท สำหรับ**ต้นทุนสินค้าเกษตรทางเลือก** ประกอบด้วย กล้วยเนเปียร์มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ 24,244 บาท ผลตอบแทนสุทธิ 22,713 บาท ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุน 4,791 ต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,591 บาทต่อไร่ ยูคาลิปตัสมีต้นทุน 9,471 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 9,255 บาทต่อไร่ พืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) มีต้นทุน 20,324 ไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 7,004 บาทต่อไร่ และต้นทุนการปลูกพืชผัก โดยใช้ตัวแทนชนิดผัก 4 ชนิด ได้แก่ ถั่วฝักยาวต้นทุนการผลิต 34,735 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 50,265 บาท หอมแบ่งต้นทุนการผลิต 36,320 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 23,680 บาท กระชายมีต้นทุนการผลิต 39,430 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 50,201 บาท และกวาดตุ้งมีต้นทุนการผลิต 19,710 บาทต่อไร่ ให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 4,290 บาท ส่วนการเลี้ยงแพะเป็นกิจกรรมเสริมรายได้จากการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ S3 และ N โดยต้นทุนการเลี้ยงแพะ 3,748 บาทต่อตัว ราคาที่เกษตรกรขายได้ตัวละ 4,543 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิตัวละ 795 บาท พื้นที่ 1 ไร่ สามารถเลี้ยงแพะได้ 10-20 ตัว โดยเลี้ยงประมาณ 90 วัน จึงจำหน่ายไปยังตลาดเป้าหมาย

สำหรับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ของสินค้าเกษตรที่สำคัญ เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) จากการศึกษาโดยการสอบถามเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า เกษตรกรปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์โดยพิจารณาความต้องการของตลาด การส่งเสริมของภาครัฐ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น อาชีพของคนในพื้นที่ การเชื่อมโยงระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขายทั้งในและนอกพื้นที่ อำนาจการต่อรอง และการเอื้อประโยชน์ของผลผลิต เป็นต้น จึงใช้ผลการศึกษาดังกล่าววิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) ในการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการปรับเปลี่ยนในขอบเขตพื้นที่ที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 ดุแลทั้ง 7 จังหวัด โดยในพื้นที่ **S3 และ N ของข้าว** ซึ่งมีพื้นที่นาข้าวรวม 371,045 ไร่ ควรส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ขมิ้นชัน และพืชผัก ในขอบเขตพื้นที่รวม 56,367 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ควรส่งเสริมในพื้นที่อำเภอเลาขวัญ พนมทวน และด่านมะขามเตี้ย รวมพื้นที่ 3,523 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ในลำดับต้นๆ ของประเทศ ซึ่งภาครัฐส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชอาหารสัตว์ควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งจำหน่ายให้ฟาร์มอื่นๆ ในพื้นที่ **ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ และ ไทรโยค รวมพื้นที่ 1,856 ไร่ เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกข้าวโพดที่สำคัญของภาคตะวันตก ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ ไก่เนื้อ สุกร โคเนื้อและโคนม ทำให้ตลาดมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายในรูปแบบของการนำไปจำหน่ายเองและมีพ่อค้าคนกลางเข้าไปรับซื้อในพื้นที่ ส่วนพืชผักในพื้นที่อำเภอเมือง และด่านมะขามเตี้ย เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกพืชผัก และอยู่ใกล้ไม่ไกลจากตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งกระจายพืชผักไปยังภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งการส่งออกต่างประเทศ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา มาเลเซีย และสิงคโปร์ สำหรับการส่งออกไปยังประเทศเมียนมา โดยใช้ช่องทางด่านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี **ขมิ้นชัน** ในพื้นที่อำเภอไทรโยค และทองผาภูมิ รวม 29 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมได้ผลผลิตที่มีลักษณะและคุณภาพดี มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นชันจำหน่ายทั้งสดและแปรรูป และมีความชำนาญในการปลูกและการแปรรูป ตลาดขมิ้นชันของพื้นที่ 2 อำเภอนี้ ได้แก่ ร้านจำหน่ายสมุนไพรในจังหวัดนครปฐมและราชบุรี ผู้รวบรวมจากจังหวัดราชบุรี และตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ในส่วนของจังหวัดราชบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** โดยเลือกส่งเสริมในพื้นที่อำเภอโพธาราม ตามพื้นที่ S3, N ของข้าว รวม 949 ไร่ เนื่องจากอำเภอโพธาราม เป็นแหล่งเลี้ยงโคนมที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี ซึ่งฟาร์มโคนมมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง ยังสามารถจำหน่ายให้กับฟาร์มปศุสัตว์จังหวัดใกล้เคียง เช่น เพชรบุรี นครปฐมและประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งฟาร์มปศุสัตว์ในภาคใต้ เช่น จังหวัดชุมพร โดยเกษตรกรบางรายยังมีความต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกจากโอกาสทางการตลาดและการขยายตัวของภาคปศุสัตว์

ส่วน**พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอเมือง ปากท่อ และโพธาราม รวมพื้นที่ 29,565 ไร่ เนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีตลาดกลางผักและผลไม้ที่สามารถกระจายผลผลิตไปยังภูมิภาคอื่นๆ ได้ รวมทั้งพื้นที่ปลูกผักซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อย ยังคงใช้น้ำจากระบบชลประทานและบาดาล ทำให้สามารถขยายพื้นที่ปลูกพืชผักได้ และจังหวัดนครปฐม ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอกำแพงแสน รวม 1,101 ไร่ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อหรือตลาดกลางพืชผักของจังหวัด ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ส่วนจังหวัดเพชรบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ในพื้นที่อำเภอชะอำ ท่ายาง และแก่งกระจาน รวมพื้นที่ 3,061 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนม โคนม และอยู่ใกล้พื้นที่เลี้ยงโคนมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้มีแหล่งรับซื้อหญ้าเนเปียร์ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด รวมถึงจังหวัดในภาคใต้ อย่างไรก็ตาม หญ้าเนเปียร์ยังได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชพลังงานชีวมวล โดยมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่งใกล้แหล่งปลูกหญ้าเนเปียร์เพื่อส่งให้กับโรงงานงานไฟฟ้าชีวมวล จึงเป็นโอกาสทางการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าเนเปียร์ ส่วน**พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอเมือง และท่ายาง พื้นที่จากการปรับเปลี่ยนนาข้าว S3, N รวม 7,478 ไร่ เป็นอีกชนิดสินค้าที่มีตลาดกลางรองรับในพื้นที่ ซึ่งมีการกระจายต่อไปยังภาคต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งการส่งออกไปยังตลาดมาเลเซีย ขณะเดียวกันในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ในพื้นที่อำเภอหัวหิน ปรานบุรี และบางสะพานน้อย ในขอบเขตพื้นที่ S3, N ของข้าว รวม 3,745 ไร่ เนื่องจากเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ โดยเฉพาะโคนม ซึ่งมีความต้องการอาหารหยาบที่มีคุณภาพให้โปรตีนสูง จึงควรเป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกหญ้าเนเปียร์ พร้อมทั้งสนับสนุนแหล่งน้ำ อย่างไรก็ตาม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังเป็นพื้นที่ปลูกสับปะรดโรงงานที่สำคัญของประเทศ และเป็นที่ตั้งของโรงงานสับปะรด ซึ่งเกษตรกรใช้เปลือกสับปะรดเป็นอาหารโค ดังนั้น ควรมีการบริหารจัดการอาหารสัตว์ทั้ง 2 ชนิดให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปลูกหญ้าเนเปียร์เป็นอาชีพที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าอาหารสัตว์

ส่วนของพื้นที่ S3 และ N ของข้าวโพด ซึ่งมีพื้นที่ข้าวโพด 17,971 ไร่ ควรส่งเสริมการปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ **พืชผัก** ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี ในขอบเขตพื้นที่ 15,059 ไร่ โดยจังหวัดกาญจนบุรี ปรับเปลี่ยนในพื้นที่อำเภอเมืองและไทรโยค รวม 2,505 ไร่ เนื่องจากมีตลาดรองรับผลผลิต ได้แก่ ร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ตลาดเกษตรกรของจังหวัด ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ส่วนจังหวัดราชบุรี ปรับเปลี่ยนในพื้นที่อำเภอบึงและโพธาราม รวม 770 ไร่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งรวบรวมผลผลิตไปสู่ผู้บริโภคทั้งในภูมิภาคและภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งการส่งออกต่างประเทศ

สำหรับพื้นที่ S3 และ N ของมันสำปะหลัง มีพื้นที่รวม 236,280.45 ไร่ ควรส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ ยูคาลิปตัส และแพะเนื้อ ในขอบเขตพื้นที่รวม 163,199 ไร่ โดยพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **ยูคาลิปตัส** ในพื้นที่อำเภอห้วยกระเจา เลาช่วญ บ่อพลอย ท่าม่วง ด่านมะขามเตี้ย และเมืองกาญจนบุรี ในพื้นที่ S3, N จำนวน 125,581 ไร่ โดยปัจจุบันปลูกมากในพื้นที่ดังกล่าว

เนื่องจากสภาพดินไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชอื่นมากนัก รวมทั้งเป็นพื้นที่ส่งเสริมของภาคเอกชนจากความ ต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัสเข้าโรงงานกระดาษ โรงงานแปรรูปไม้อัด และพลังงานเชื้อเพลิง ส่วน**แพะเนื้อ** ส่งเสริม การเลี้ยงเสริมเพิ่มรายได้ กรณีเกษตรกรไม่ปรับเปลี่ยนพื้นที่ โดยพื้นที่เหมาะสม ได้แก่ อำเภอพนมทวน เนื่องจากมีผู้รับซื้อในพื้นที่ และตลาดมีความต้องการสูง โดยเฉพาะตลาดมาเลเซีย และเวียดนาม ส่วนพื้นที่ จังหวัดราชบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือกเพื่อทดแทนพื้นที่มันสำปะหลัง ได้แก่ **ยูคาลิปตัส** ในพื้นที่อำเภอจอมบึง สวนผึ้ง บ้านโป่ง และบ้านคา รวมพื้นที่ 37,199 ไร่ ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าว เป็นแหล่งปลูกยูคาลิปตัสที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการปลูกและการดูแลที่ดี รวมทั้งตลาดมีความต้องการ ไม้ยูคาลิปตัส สำหรับพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **ยูคาลิปตัส** ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง รวม 419 ไร่ ซึ่งมีภาคเอกชนให้การส่งเสริมในพื้นที่ รวมทั้งมีตลาดรองรับที่แน่นอน และอยู่ในขอบเขต การขนส่งที่ไม่ไกลมากนัก

แนวทางและมาตรการ แบ่งเป็น**ด้านการผลิต** และการตลาด โดยในด้านการผลิต 1) สนับสนุนแหล่งน้ำ ในพื้นที่ของเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ปรับเปลี่ยนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำฝน 2) สนับสนุน ปัจจัยการผลิต เช่น ต้นพันธุ์ในราคาที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรายใหม่ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืช ที่ให้ผลตอบแทนดีกว่าต้องลงทุนใหม่ เกษตรกรต้องใช้เงินทุนสูง 3) เพิ่มศักยภาพให้แก่เกษตรกรในการผลิต สินค้าชนิดใหม่ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งอบรมเรียนรู้ร่วมกัน และ 4) ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิต ส่วน**ด้านการตลาด** ได้แก่ 1) ความร่วมมือจากภาครัฐในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้ทดแทนกันได้ เช่น สัตว์สวนการใช้ เปลือกสับปะรดเป็นอาหารโคในช่วงฤดูกลสับปะรด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการผลิตหญ้าเนเปียร์ 2) ส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรในสร้างตลาดออนไลน์ และ 3) สนับสนุนการเชื่อมโยงตลาด หรือหาตลาดใหม่ สำหรับพืชสมุนไพร เช่น การทำความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับโรงงานแปรรูปพืชสมุนไพร

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา เห็นว่า 1) การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนจากพืชเดิมหรือกิจกรรม การเกษตรเดิมในพื้นที่ไม่เหมาะสม เป็นสินค้าที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่และผลตอบแทน หากพิจารณา ภาพรวมระดับประเทศอาจเป็นสินค้าที่มีความต้องการของตลาด แต่ในระดับพื้นที่เกษตรกรมีความพร้อม ในการปรับเปลี่ยน แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงตลาดได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่เกษตรกร 2) การส่งเสริมพืชใหม่/กิจกรรมการเกษตรใหม่ เพื่อสร้างมีโอกา สทางการตลาดให้แก่เกษตรกร ควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาหาค่าผลผลิตที่อาจเกิด ในอนาคต โดยการใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 3) สินค้าเกษตรทางเลือกและสินค้าเกษตรหลักที่สามารถแทนกันได้ตามฤดูกาล ควรมีการบริหารจัดการร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และเกษตรกร เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกร

คำนำ

การศึกษาแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือก สำหรับปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการจูงใจ และความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนการผลิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี ขอขอบคุณเกษตรกร ผู้ประกอบการ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี

กันยายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
คำนำ	ช
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	๗
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 วิธีการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	5
2.1 การตรวจเอกสาร	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	6
บทที่ 3 ข้อมูลสภาพทั่วไป	13
3.1 ข้อมูลทางกายภาพ	13
3.2 ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม	17
3.3 สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ	21
บทที่ 4 ผลการศึกษา	61
4.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่ เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) และสินค้าเกษตรทางเลือก	61
4.2 การปรับเปลี่ยนสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)	63
4.3 แนวทางและมาตรการที่สำคัญ	70
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	71
5.1 สรุปผลการศึกษา	71
5.2 ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	77

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	หน้า
ภาคผนวกที่ 1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ปี 2559 – ปี 2563	81
ภาคผนวกที่ 2 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2559 – ปี 2563	85
ภาคผนวกที่ 3 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2559 – ปี 2563	89

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 3.1	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2562	15
ตารางที่ 3.2	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2560 – ปี 2562	18
ตารางที่ 3.3	รายได้ รายจ่ายเงินสดเกษตร ปี 2562/63	20
ตารางที่ 3.4	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวปี และนาปรัง ในพื้นที่ 7 จังหวัด ปีเพาะปลูก 2559/60-ปีเพาะปลูก 2563/64	21
ตารางที่ 3.5	เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60-ปีเพาะปลูก 2563/64 รายจังหวัด	22
ตารางที่ 3.6	เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2559/60 – ปีเพาะปลูก 2563/64 รายจังหวัด	23
ตารางที่ 3.7	พื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ	23
ตารางที่ 3.8	พื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ	24
ตารางที่ 3.9	ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 – ปี 2563	25
ตารางที่ 3.10	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2559/60 – ปีเพาะปลูก 2563/64	26
ตารางที่ 3.11	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2562/63 รายอำเภอ	26
ตารางที่ 3.12	พื้นที่ปลูกข้าวโพดในชั้นความเหมาะสมต่างๆ	29
ตารางที่ 3.13	พื้นที่ปลูกข้าวโพดในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ	29
ตารางที่ 3.14	ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ความชื้นไม่เกิน 14.5% ปี 2559-ปี 2563	30
ตารางที่ 3.15	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของมันสำปะหลังโรงงาน ปี 2559 – ปี 2563	32
ตารางที่ 3.16	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ปี 2563 รายอำเภอ	33
ตารางที่ 3.17	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่างๆ	34
ตารางที่ 3.18	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ	35
ตารางที่ 3.19	ราคาหัวมันสำปะหลังสดคละ และมันเส้นที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 - ปี 2563	36
ตารางที่ 3.20	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ หญ้าเนเปียร์ ปี 2564	39
ตารางที่ 3.21	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และจำนวนปศุสัตว์ ปี 2563	39

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.22 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยูคาลิปตัส ปี 2559 – ปี 2563	41
ตารางที่ 3.23 สายต้นยูคาลิปตัสที่บริษัทเอกชนจำหน่าย	42
ตารางที่ 3.24 ความต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัสของบริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด	43
ตารางที่ 3.25 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของขมิ้นชัน ปี 2558 – ปี 2562 ของประเทศไทย	46
ตารางที่ 3.26 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ขมิ้นชัน ปี 2562 รายจังหวัด	47
ตารางที่ 3.27 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ขมิ้นชัน ปี 2558 – ปี 2562 ของจังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี	47
ตารางที่ 3.28 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ขมิ้นชัน ปี 2558 – ปี 2562	48
ตารางที่ 3.29 ชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับขมิ้นชัน	49
ตารางที่ 3.30 ชั้นความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกขมิ้นชันรายอำเภอ	50
ตารางที่ 3.31 ราคาขมิ้นชันสดที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 – ปี 2563 จังหวัดกาญจนบุรี และนครปฐม	51
ตารางที่ 3.32 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตพืชผัก ปี 2562 – ปี 2563 ในพื้นที่ 7 จังหวัด	52
ตารางที่ 3.33 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตพืชผักรายชนิด ปี 2563	52
ตารางที่ 3.34 จำนวนแพะและจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ปี 2563 รายจังหวัด	55
ตารางที่ 3.35 ปริมาณการผลิตแพะเนื้อ ปี 2560 – ปี 2563	56
ตารางที่ 3.36 พื้นที่เลี้ยงแพะในชั้นความเหมาะสมต่างๆ	57
ตารางที่ 3.37 พื้นที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงแพะรายอำเภอ	57
ตารางที่ 3.38 ราคาแพะเนื้อ ปี 2562 – ปี 2563	59
ตารางที่ 3.39 มูลค่าการส่งออกแพะมีชีวิต ปี 2560 - ปี 2563	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่สำคัญ และสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)	60
ตารางที่ 4.2 ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ทดแทนพื้นที่สินค้าเกษตรที่สำคัญ	61
ตารางที่ 4.3 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากพื้นที่นาข้าว S3, N เป็นสินค้าเกษตรทางเลือก ที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับอำเภอ	66
ตารางที่ 4.4 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ S3, N เป็นสินค้าเกษตร ทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับอำเภอ	67
ตารางที่ 4.5 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากพื้นที่มันสำปะหลัง S3, N เป็นสินค้าเกษตรทางเลือก ที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับอำเภอ	67

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	ข้อมูลและปัจจัยที่พิจารณาในกรอบแนวคิด Zoning	11
ภาพที่ 3.1	แสดงลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร	14
ภาพที่ 3.2	แสดงเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	15
ภาพที่ 3.3	แสดงเนื้อที่ชลประทานเทียบกับพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	16
ภาพที่ 3.4	แสดงปริมาณน้ำฝนรายจังหวัด	17
ภาพที่ 3.5	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร ปี 2562	18
ภาพที่ 3.6	แสดงวิถีตลาดข้าวเปลือก	26
ภาพที่ 3.7	แสดงวิถีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	31
ภาพที่ 3.8	แสดงวิถีตลาดมันสำปะหลังโรงงาน	37
ภาพที่ 3.9	แสดงบริษัทและผู้ประกอบการที่มีความต้องใช้ไม้ยูคาลิปตัส	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของประเทศ เพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพ ปรับสมดุลของอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของสินค้าเกษตรในพื้นที่ และได้ประกาศเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมงแล้ว จำนวน 20 ชนิดสินค้า ประกอบด้วย พืช 13 ชนิด ปศุสัตว์ 5 ชนิด และประมง 2 ชนิด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตหรือส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของพื้นที่ (Area) ชนิดสินค้า (Commodities) เกษตรกร รวมถึงผู้ประกอบการ/โรงงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Human Resource) โดยใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสำหรับเป็นฐานข้อมูลของสินค้าสำคัญและสินค้าทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) เพื่อกำหนดพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น ข้อมูลราคาสินค้าเกษตร ต้นทุนและผลตอบแทน ความต้องการของอุตสาหกรรมเกษตรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพมาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับศักยภาพและผลตอบแทนที่เหมาะสม ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรโดยมีเป้าหมายใช้ประโยชน์ที่ดินเต็มศักยภาพ ตอบสนองตลาดทั้งในและต่างประเทศ สร้างความมั่นคงทางรายได้

ปี 2563 ที่ผ่านมา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 ในฐานะหน่วยงานดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri - Map) ในระดับพื้นที่ได้เล็งเห็นว่าแต่ละจังหวัดยังมีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญอีกหลายชนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่สมดุลกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมทั้งมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต จึงได้สร้างฐานข้อมูลระดับจังหวัดด้านเศรษฐกิจสำหรับการจัดสรรพื้นที่ปลูกให้เกิดความเหมาะสมของสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจจำนวน 7 ชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สับปะรด และมะพร้าว รวมทั้งศึกษาสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกทดแทนสำหรับการปรับเปลี่ยนสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของพื้นที่เป็นรายจังหวัด ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 (สศท.10) ดำเนินการศึกษาปรับเปลี่ยนในสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าสูงของแต่ละจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าข้าว มันสำปะหลังโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สำหรับในปี 2564 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี (สศท.10) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ซึ่งเป็นการสร้างฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจของสินค้าเกษตรทางเลือกสำหรับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมของสินค้าเกษตรที่สำคัญ จำนวน 3 ชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงาน ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 รวม 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการและแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ และสินค้าเกษตรทางเลือกแต่ละชนิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรของประเทศเพื่อเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) ตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1.2.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม รวมทั้งมาตรการจูงใจและความเป็นไปได้ของเกษตรกร ในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map)

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ศึกษาข้อมูลสินค้าเกษตรในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี รวม 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

1.3.2 ศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ของสินค้าเกษตรที่สำคัญ จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงาน ในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง 7 จังหวัด

1.3.3 ศึกษาข้อมูลสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีความต้องการและมีโอกาสทางการตลาด จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หญ้าเนเปียร์ ไม้ยูคาลิปตัส พืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) พืชผัก และแพะเนื้อ ทดแทนสินค้าเกษตรตาม ข้อ 1.3.1 ในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N)

1.4 นิยามศัพท์

1.4.1 แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agricultural Map For Adaptive Management : Agri - Map) คือ การรวบรวมข้อมูลภูมิศาสตร์และข้อมูลประกอบอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น ดิน น้ำ พืช ประมง ขอบเขตการปกครอง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ประชากร ทะเบียนเกษตรกร การตลาด และโลจิสติกส์ ซึ่งจะบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

1.4.2 ข้างบนปี ปี 2563 มีค่านิยมตรงกับปีเพาะปลูก 2563/64

1.4.3 ข้างบนปี ปี 2564 มีค่านิยมตรงกับปีเพาะปลูก 2563/64

1.4.4 ข้างบนปี ปี 2563 มีค่านิยมตรงกับปีเพาะปลูก 2563/64

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 การรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด อาทิ การผลิต ต้นทุนผลตอบแทน วิถีตลาด แหล่งรับซื้อ รวมทั้งโอกาสทางการตลาด ปัญหาและอุปสรรค และข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ เอกสารรายงานทางวิชาการ ผลการศึกษา วารสาร รวมทั้งข้อมูลสถิติต่างๆ จากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญตามแผนที่ Agri - Map ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกตามชั้นความเหมาะสมของกรม

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย เช่น ร้อยละ สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ใช้อธิบายข้อมูลสภาพทั่วไป สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และสินค้าเกษตรทางเลือก รวมทั้งผลการศึกษาที่ได้แต่ละสินค้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่และสินค้าเกษตร แต่ละชนิดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับฐานทรัพยากร เพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ พัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ระดับจังหวัด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

กรณีศึกษา แซ่ลิว นาวิณ โสภากุมิ และ นิวัตติ อนงค์รักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องความเหมาะสมทางเศรษฐกิจของการกำหนดเขตเศรษฐกิจข้าว : กรณีศึกษาการผลิตข้าวในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจในการปลูกข้าวโดยพิจารณาแยกตามความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ โดยเลือกเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 757 รายในจังหวัดเชียงใหม่เป็นกรณีศึกษาผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรปลูกข้าวเพื่อบริโภค (ร้อยละ 2) และขาย (ระหว่างร้อยละ 22-96) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากและนิยมปลูกข้าวสันป่าตอง 1 เพราะมีผลผลิตต่อไร่สูง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่เหมาะสม แต่ก็มีบางคนเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยยังคงได้ผลตอบแทนที่สูงทำให้การจัด Zoning การปลูกข้าว จึงไม่ควรมุ่งเข้าไปที่ การลดพื้นที่ การปลูกข้าวในเขตที่ไม่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว เพราะเกษตรกรที่เคยทำนามาหลายสิบปีจะไม่ยอมรับ โดยเฉพาะเกษตรกรสูงอายุอาจปรับตัวไปสู่พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ได้ลำบาก การบริหารจัดการพื้นที่ปลูกข้าวของเชียงใหม่ ควรมุ่งไปที่การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตข้าว การลดต้นทุนการผลิตข้าว และการเพิ่มมูลค่าข้าว เป็นต้น

พรชัย ชัยสงคราม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ความต้องการและความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นของตนเอง การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และที่นามีโฉนด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดิม ร้อยละ 86 โดยอาศัยน้ำฝน พบปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 98 และ 96 โดยเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 98 นอกจากนี้ ได้สอบถามถึงการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86 ไม่สนใจปรับเปลี่ยนการผลิต เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น โดยเฉพาะเรื่องสภาพที่ดิน เกษตรกรอายุมาก มีพื้นที่ปลูกไม่มากนักทำให้เสี่ยงต่อรายได้ที่จะได้รับหากปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นสินค้าชนิดอื่น สำหรับความต้องการของเกษตรกรหากปรับเปลี่ยน พบว่า ต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำชดเชยรายได้ที่ขาดหายไปจากการปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดใหม่ จัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่ จัดอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเพิ่มผลผลิต การลงทุนหรือการจัดหาแหล่งน้ำให้

วาสนา พุฒกลาง และ ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การโซนนิ่งพื้นที่การเกษตรด้วยการสร้างขอบเขตหน่วยการใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ศึกษาครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่ประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา การวิเคราะห์โซนนิ่งครั้งนี้ เพื่อหาความเหมาะสมของที่ดินของพืชเศรษฐกิจ ทั้ง 4 ชนิด ซึ่งเป็นไปตามหลักการประเมินที่ดินของ FAO โดยบูรณาการคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจหลักแต่ละชนิด ได้แก่ น้ำ คุณสมบัติของดิน ศักยภาพของดินเค็ม และสภาพภูมิประเทศ สร้างเป็นชั้นข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการวิเคราะห์แบบซ้อนทับสร้างแบบจำลองแบบผลคูณ เพื่อให้ได้ความเหมาะสมของที่ดินที่เป็นไปตามความต้องการคุณภาพที่ดินของพืชแต่ละชนิด จากนั้น ทำการตรวจสอบภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องของแบบจำลองโดยใช้สัมประสิทธิ์ Kappa ผลที่ได้นำมาประเมินด้านเศรษฐกิจ และการสูญเสียดิน เมื่อได้รับความเหมาะสมของที่ดินของพืชแต่ละชนิดแล้วนำชั้นความเหมาะสมของพืชทั้ง 4 ชนิดนี้ มาวิเคราะห์แบบซ้อนทับอีกครั้งหนึ่ง และกำหนดทางเลือกเฉพาะความเหมาะสมมาก และความเหมาะสมปานกลาง เพื่อเสนอทำแผนที่แบบบูรณาการพืชทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา โดยจำแนกระดับความเหมาะสมออกเป็นเหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม ซึ่งการบูรณาการข้อมูลความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชแต่ละชนิด โดยการคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมมากและเหมาะสมปานกลาง นำมาสร้างเป็นแผนที่โซนนิ่งพื้นที่การเกษตรสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดิน ผลการบูรณาการสามารถสร้างหน่วยแผนที่ได้ทั้งสิ้น 23 หน่วยแผนที่ที่มีความยืดหยุ่นให้เกษตรกรสามารถเลือกปลูกพืชและผสมผสานการใช้ที่ดินได้หลายชนิด การกำหนดหน่วยแผนที่และโซนนิ่งแบ่งออกเป็น 5 โซนนิ่งหลัก ได้แก่ โซนนิ่งพื้นที่เหมาะสมมากสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่เหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ โซนนิ่งพื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย และโซนนิ่งพื้นที่แหล่งน้ำ ตามลำดับ

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 ทฤษฎีต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต (Cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยการวิเคราะห์ต้นทุนสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนทางบัญชี (ต้นทุนที่เป็นเงินสด) และต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (ต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด) กล่าวคือ ต้นทุนทางบัญชีนั้นจะสามารถวัดค่าใช้จ่ายที่เสียไปเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวหรือเรียกได้ว่าเป็นต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) แต่สำหรับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) นั้น จะรวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่เสียไปทั้งที่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้และวัดเป็นตัวเงินไม่ได้ นั่นก็คือต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) และต้นทุนไม่แจ้งชัด (Implicit Cost) ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกต้นทุนที่มองไม่เห็นอีกอย่างหนึ่งว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส” (Opportunity Cost)

และจะเป็นต้นทุนอีกตัวหนึ่งที่ต้องมีการประเมิน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วย ต้นทุนแจ้งชัดกับต้นทุนไม่แจ้งชัดรวมกัน ต้นทุนทางบัญชีมีค่าน้อยกว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ และมีผลทำให้ กำไรทางบัญชีมีค่าสูงกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์ (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2547) ซึ่งองค์ประกอบต้นทุนการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ (อรรวรรณ ศรีโสมพันธ์, 2557)

1) ต้นทุนผันแปร (Total Variable Cost : TVC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณ ของผลผลิตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต คือเป็นปัจจัยการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถ เปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงเวลาการผลิตหนึ่งๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการ ผลิต ถ้ามีการผลิตผลผลิตจำนวนมากต้นทุนประเภทนี้จะสูง แต่ถ้ามีการผลิตจำนวนน้อย ต้นทุนส่วนนี้จะต่ำ โดยต้นทุนการผลิตผันแปรส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ เมล็ดพันธุ์ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยการวิเคราะห์ต้นทุนผันแปรสามารถ แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด และต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด

1.1) ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายผันแปรที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็นเงินสดในการ ซื้อหรือเช่าปัจจัยการผลิตผันแปร เช่น ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับวัสดุทางตรงที่ใช้เกี่ยวกับการผลิต (ค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) ค่าจ้างเกี่ยวกับแรงงานหรือค่าเช่าเครื่องจักร (เตรียมดิน เก็บเกี่ยว ดูแลรักษา ค่าอาหารสำหรับแรงงาน) ค่าวัสดุอื่นๆ (รองเท้ายาง ถุงมือ และหน้ากากป้องกันสารเคมี) ค่าใช้จ่าย อื่นๆ (ค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าไสหุ้ย) เป็นต้น บางครั้งค่าใช้จ่ายเหล่านั้นอาจจะอยู่ในรูป ของ เงินเชื่อในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็ต้องชำระให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีหรือหนึ่งฤดูการผลิต ซึ่งในกรณีนี้ การคำนวณต้นทุนจะคำนวณเป็นต้นทุนแปรที่เป็นเงินสด

1.2) ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นผลผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงเป็นเงินสดในการ ใช้ปัจจัยการผลิตผันแปรนั้นๆ ซึ่งเป็นค่าปัจจัยการผลิตการผลิตต่างๆ ทั้งที่เป็นของผู้ผลิตเอง เช่น ค่าเสียโอกาส ของแรงงานเจ้าของฟาร์ม ค่าแรงงานในครัวเรือนหรือแรงงานแลกเปลี่ยน ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ของเจ้าของฟาร์ม ที่นำมาจ่ายในการผลิต ค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตที่ฟาร์มผลิตขึ้นเอง (ค่าพันธุ์ข้าว ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด) และค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการเน่าเสียของผลผลิต เป็นต้น

2) ต้นทุนคงที่ (Total Fixed Cost : TFC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณ ของผลผลิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการ ใช้ได้ในช่วงระยะเวลาของการผลิต ไม่ว่าจะผลิตให้ได้ผลผลิตเป็นปริมาณมากน้อยเท่าใดก็ตาม ผู้ผลิตต้องเสีย ต้นทุนในจำนวนเท่าเดิม ปัจจัยคงที่ ได้แก่ ที่ดิน ทรัพย์สินคงที่ต่างๆ เช่น รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ โรงเรือน เป็นต้น ต้นทุนคงที่จัดเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอยู่แล้วในฟาร์มแม้ว่าปัจจัยคงที่ดังกล่าวจะไม่ถูกใช้ในระยะเวลาของการ ผลิตนั้นๆ

ทั้งนี้ต้นทุนคงที่สามารถแบ่งต้นทุนคงที่เป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนการผลิตคงที่เป็นเงินสด และต้นทุนการผลิตคงที่ไม่เป็นเงินสด

2.1) ต้นทุนการผลิตคงที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจะต้องจ่ายในรูปของเงินสดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตคงที่ เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว ค่าภาษีที่ดิน ค่าประกันภัยของฟาร์ม ค่าภาษีโรงเรือน ค่าคั้นคว้าวีจัยผลผลิต ค่าส่งเสริมการขาย ค่าเงินเดือนของฝ่ายบริหารฟาร์ม เป็นต้น

2.2) ต้นทุนการผลิตคงที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนคงที่ที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงในรูปของเงินสดหรือเป็นค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตคงที่ในแต่ละฤดูการผลิต เช่น ค่าสิทธิล่อหรือค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตรที่มีอายุการใช้งาน ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนหรือที่เก็บผลผลิตของฟาร์ม และค่าใช้ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของตนเองแต่ประเมินตามอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่นนั้น เป็นต้น

แนวคิดการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย

1) ต้นทุนรวม (Total Cost) หมายถึง ผลรวมค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตที่ใช้ในกระบวนการผลิตทั้งหมด โดย

$$\text{ต้นทุนรวม} = \text{ต้นทุนผันแปร} + \text{ต้นทุนคงที่}$$

ต้นทุนผันแปรรวม (Total Variable Cost : TVC) เป็นต้นทุนที่ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุคูป ค่าเชื้อเพลิง เป็นต้น

ต้นทุนคงที่รวม (Total Fixed Cost : TFC) เป็นต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต (Q) และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้ว่าจะไม่ทำการผลิต เช่น ต้นทุนในส่วนของที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร เป็นต้น

ต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost : AC) หมายถึง ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต

ต้นทุนรวมเฉลี่ย (Average Total Cost : ATC หรือ AC)

ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost : AFC) $AFC = TFC/Q$

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (Average Variable Cost : AVC) $AVC = TVC/Q$

ความหมายของต้นทุน

ต้นทุนชัดเจน (Explicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริงในกระบวนการผลิต ได้แก่ ค่าวัสดุคูป ค่าแรง

ต้นทุนไม่ชัดเจน (Implicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริง เช่น ค่าเสียโอกาส เป็นต้น

ต้นทุนทางบัญชี หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายออกไปและบันทึกรายการไว้ในบัญชีได้ ซึ่งคือต้นทุนชัดเจนนั่นเอง

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการผลิต ไม่ว่าจะจ่ายเงินออกไปหรือไม่ (จะรวมทั้งต้นทุนชัดเจนและต้นทุนไม่ชัดเจน) การนำปัจจัยการผลิตของตนมาใช้ในการผลิตจะเกิดต้นทุน Implicit Cost ขึ้น อาทิ การใช้แรงงานตัวเองหรือการใช้ที่ดินของตนเองในการผลิตไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายเป็นค่าจ้างหรือค่าเช่าให้กับตนเอง โดยจะประเมินจาก ค่าจ้างค่าแรง ค่าเช่าในพื้นที่

ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) หรือ ต้นทุนในการเลือก (Alternative Cost) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการเลือก นำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปใช้ในการผลิตหรือลงทุน ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ทำให้เสียโอกาสในการที่จะนำทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตนั้นไปหาประโยชน์จากทางเลือกอื่น เรียกว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ = Explicit Cost + Implicit Cost

ดังนั้น ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ จึงมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนทางบัญชี เนื่องจากต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ คิดค่าใช้จ่ายทุกขั้นตอนกิจกรรมการผลิตทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด คิดเท่าที่ใช้จริงในช่วงเวลาการผลิต และคิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย คือ การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายของเกษตรกรทุกรายที่เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ของรายใดรายหนึ่ง คิดตลอดช่วงการผลิต หรือต่อรุ่นการผลิตเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยพื้นที่เพาะปลูก

2.2.2 แนวคิดผลตอบแทนการผลิต

ผลตอบแทนการผลิต (Revenue) คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากผลผลิตที่ทำการผลิตหรือส่วนต่างของรายได้รวมจากการขายผลผลิตกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด

ผลผลิต หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิต

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิตคิดต่อพื้นที่ผลิต

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่ผู้ผลิตรายได้หรือได้รับจากการขายผลผลิตที่ฟาร์ม

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตซึ่งเท่ากับจำนวนผลผลิตทั้งหมดคูณด้วยราคาของผลผลิตต่อหน่วยที่เกษตรกรขายได้

รายได้ต่อไร่ หมายถึง รายได้ทั้งหมดของผู้ผลิตที่ได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตโดยคิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ผลิตหนึ่งไร่

ผลตอบแทนสุทธิ (Net Return) หมายถึง รายได้ทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทั้งหมด

ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดกับต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด

2.2.3 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมโดยใช้แผนที่ Agri-Map (Zoning by Agri-Map)

กรอบแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการวางแผนภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการผลิตสินค้าให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของแนวคิด Zoning และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ดังนี้

1) แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource

แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource มีสาระสำคัญ คือ การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (zoning) ในพื้นที่หนึ่งให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก 3 ด้านในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม ผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการมีบุคลากรด้านการเกษตร ทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น มีความแตกต่างกัน โดยในบางพื้นที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา เช่น พื้นที่ที่มีความเหมาะสมและโครงสร้างพื้นฐานเอื้ออำนวยสินค้าหลักในพื้นที่มีราคาดี มีตลาดรองรับ มีบุคลากรทั้ง Smart Farmer และ Smart Officer ที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าเกษตรต่างๆ ในพื้นที่นั้น เป็นต้น แต่ในบางพื้นที่อยู่ในเขตยังขาดความพร้อมในบางเรื่อง หรือมีปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขก่อน การพัฒนาในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถใช้รูปแบบวิธีการเหมือนกันได้ หน่วยงานในพื้นที่และคณะกรรมการระดับจังหวัดจะต้องกำหนดมาตรการ โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และสินค้า โดยคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริงจากปัจจัย ทั้ง 3 ด้านที่ดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาแล้วเป็นสำคัญ

สำหรับชนิดของข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ซึ่งหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและจังหวัดจำเป็นต้องทราบเพื่อนำมาพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาหรือตัดสินใจในการแนะนำและส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างเหมาะสม พิจารณาได้จากภาพที่ 2.1

Zoning	Area	Commodity	Human resource
	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม พื้นที่ชลประทาน การคมนาคมและโลจิสติกส์ ที่ตั้งของโรงงานแปรรูป/ตลาด ปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร ความเหมาะสมในการเกษตรกรรม ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> อุปสงค์และอุปทาน ราคา ต้นทุน/ผลตอบแทน ความต้องการของ แหล่งแปรรูป/ตลาด ระยะเวลาการออกผลผลิต/ปฏิทินการเพาะปลูก พื้นที่ปลูก&ผลผลิตต่อไร่ ฤดูกาลและดินฟ้าอากาศ เทคโนโลยีในการผลิต โลจิสติกส์และระบบห่วงโซ่อุปทานภาคการเกษตร ภาวะเศรษฐกิจ จำนวนประชากร&รสนิยม ปริมาณและราคาสินค้าชนิดอื่นๆที่ทดแทนกันได้ แนวโน้มปริมาณความต้องการสินค้าในตลาดต่างประเทศ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนเกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย (Developing/Existing) ความพร้อม/ศักยภาพ/ความสนใจ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการประกอบอาชีพ Smart Officer/Smart Officer ต้นแบบ เครื่องมือ&อุปกรณ์ทั่วไปสำหรับ Smart Officer ระบบและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับ Smart Office การทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายของ Smart Office ฯลฯ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2563

ภาพที่ 2.1 ข้อมูลและปัจจัยที่ควรพิจารณาในกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource

การให้ได้มาของข้อมูลที่สำคัญดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานในและนอกสังกัดกระทรวง โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัดดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากในพื้นที่มาเป็นระยะ ซึ่งการบริหารจัดการข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย Zoning เป็นอย่างมาก ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะเป็นปัจจัยในการพิจารณากำหนดมาตรการ โครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาการเกษตรให้ตรงตามศักยภาพและเหมาะสมกับพื้นที่ ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource ซึ่งต้องมีการบูรณาการนโยบายต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการพิจารณาความเชื่อมโยงของกรณีที่เกิดจากข้อมูล/ข้อเท็จจริงพื้นที่และข้อมูลจากส่วนกลาง ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านทรัพยากรบุคคลากร (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) โดยจับคู่กรณีต่างๆ แล้วกำหนด โครงการ/กิจกรรม แนวทางการตอบสนองต่อกรณี รวมทั้งช่วงเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสม ดังตัวอย่างการขับเคลื่อนนโยบายตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource (ภาพที่ 2.1) กล่าวคือ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องอาศัยปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านคน (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ โดยดำเนินการขับเคลื่อนบูรณาการนโยบายต่างๆ ประกอบด้วย โครงการ One ID Card for Smart Farmer เพื่อตรวจสอบสิทธิของเกษตรกรและบริการ e-services

ด้านต่างๆ ของกระทรวง การสำรวจ คัดกรองเกษตรกรและแบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย Smart Farmer ต้นแบบ Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer ว่าในพื้นที่มีแต่ละกลุ่มเท่าไร และนโยบาย Zoning เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งนโยบาย Commodity เพื่อเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่เช่นกัน หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบแผนที่และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ไปดำเนินการ สำหรับตัวอย่างที่ได้นำเสนอ คือ พื้นที่ ต.บ้านพริก อ.บ้านนา จ.นครนายก จากข้อมูลพื้นที่เขตความเหมาะสมในการปลูกข้าว พบว่าตำบลนี้อยู่ในเขตชั้นความเหมาะสมปานกลางและเหมาะสมน้อย เมื่อนำข้อมูลเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกรที่ยังเป็น Developing Smart Farmer เนื่องจากสาเหตุใด เช่น ปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ดี ทำให้สามารถกำหนดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรรายนั้นๆ ได้ตรงตามความต้องการ รวมทั้งการดำเนินงานและการติดต่อประสานงานของ Smart Officer ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ และองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรสาขาต่างๆ ของกรมเป็นผู้ให้คำแนะนำ และประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการช่วยเหลือให้คำปรึกษากับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งการเรียนรู้และถ่ายทอดบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่าง Smart farmer ต้นแบบกับเกษตรกรรายอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรพื้นที่และสินค้าได้อย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การตลาดเป็นตัวชี้้นำในการส่งเสริมการผลิต ซึ่งตั้งเป้าหมายว่าผลิตออกมาแล้วต้องขายได้ในราคาที่เกษตรกรอยู่ได้

บทที่ 3

ข้อมูลสภาพทั่วไป

3.1 ข้อมูลทางกายภาพ

พื้นที่ในความรับผิดชอบของสำนักเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 25,456,093 ไร่ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่าไม้ 12,396,068 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 8,102,355 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 4,957,670 ไร่

3.1.1 การใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน (แผนภาพที่ 3.1)

1) จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,247,789 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.01 ของพื้นที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่าไม้ 1,069,189 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 1,248,165 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 930,426 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 33 เช่าผู้อื่นร้อยละ 53 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรี ร้อยละ 14

2) จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 12,176,968 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.80 ของพื้นที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่าไม้ 7,501,233 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 2,674,134 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 2,001,601 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 33 เช่าผู้อื่นร้อยละ 31 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรี ร้อยละ 36

3) จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,355,204 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.42 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่าไม้ 1,029 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 920,469 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 433,706 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 58 เช่าผู้อื่นร้อยละ 41 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรี ร้อยละ 1

4) จังหวัดสมุทรสาคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 545,217 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.17 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่าไม้ 26,533 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 184,861 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 337,916 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 54 เช่าผู้อื่นร้อยละ 42 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรีร้อยละ 4

5) จังหวัดสมุทรสงคราม มีเนื้อที่ทั้งหมด 260,442 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่า 18,915 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 211,083 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอการเกษตร 30,444 ไร่

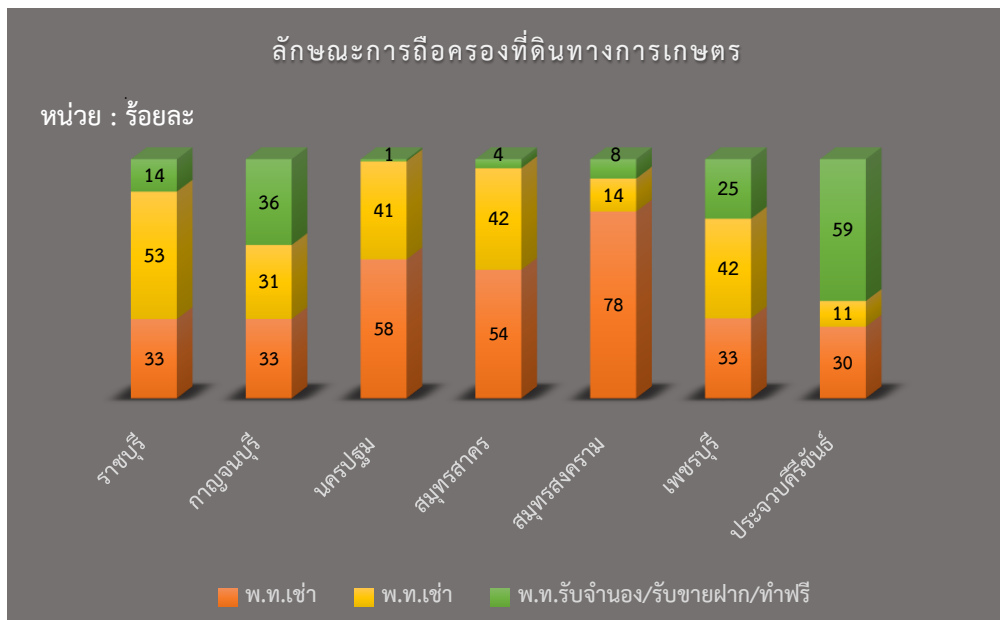
ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 78 เช่าผู้อื่นร้อยละ 14 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรี ร้อยละ 8

6) จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,890,711 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.21 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่า 2,226,288 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 754,753 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอการเกษตร 909,670 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเอง ร้อยละ 33 เช่าผู้อื่นร้อยละ 42 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรีร้อยละ 25

7) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,979,762 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.24 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ แบ่งเป็นเนื้อที่ป่า 1,552,872 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 2,108,800 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอการเกษตร 318,090 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ 30 เช่าผู้อื่นร้อยละ 11 และรับจ้าง/รับฝาก/ทำฟรีร้อยละ 59

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2563

แผนภาพที่ 3.1 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร

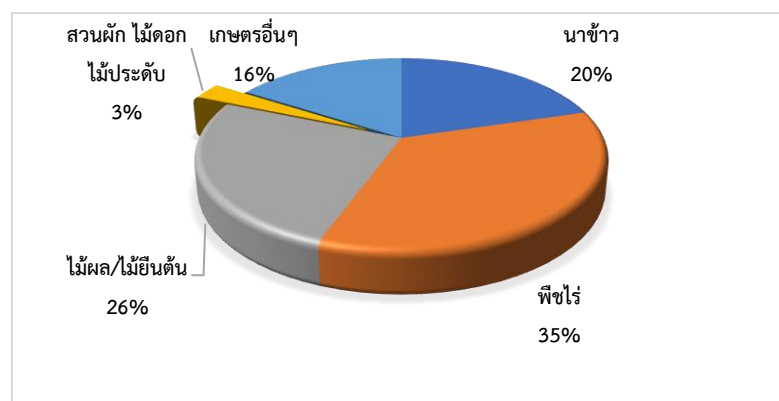
3.1.2 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร รวม 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งสิ้น 8,102,355 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32 ของพื้นที่รวม 7 จังหวัด โดยเป็นนาข้าว 1,649,704 ไร่ (ร้อยละ 20) พืชไร่ 2,858,209 ไร่ (ร้อยละ 35) ไม้ผล/ไม้ยืนต้น 2,078,609 ไร่ (ร้อยละ 26) สวนผัก/ไม้ดอก/ไม้ประดับ 221,347 ไร่ (ร้อยละ 3) และอื่นๆ 1,294,486 ไร่ (ร้อยละ 16) (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2562

จังหวัด	เนื้อที่ (ไร่)					รวม
	นาข้าว	พืชไร่	ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	สวนผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ	เกษตร อื่นๆ	
กาญจนบุรี	421,305	1,576,688	308,871	59,764	307,506	2,674,134
ราชบุรี	386,571	488,172	106,894	62,016	204,512	1,248,165
นครปฐม	425,174	167,295	34,759	54,617	238,624	920,469
สมุทรสาคร	15,543	-	41,060	8,711	119,637	184,951
สมุทรสงคราม	3,894	-	121,698	3,970	81,521	211,083
เพชรบุรี	349,405	154,175	100,231	5,849	145,093	754,753
ประจวบคีรีขันธ์	47,812	471,879	1,365,096	26,420	197,593	2,108,800
รวม	1,649,704	2,858,209	2,078,609	221,347	1,294,486	8,102,355

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2563 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

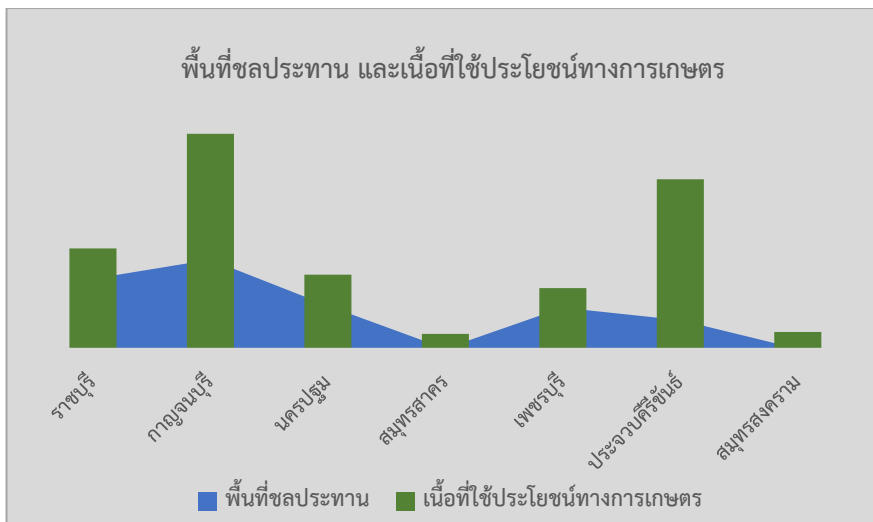
ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2563

แผนภาพที่ 3.2 แสดงเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

3.1.3 พื้นที่ชลประทาน (Irrigation)

ปี 2562 พื้นที่ชลประทานของจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร เพชรบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ ยกเว้นจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 3,310,158 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26 ของพื้นที่ชลประทานภาคกลาง สำหรับพื้นที่ชลประทานรายจังหวัดมีดังนี้

- 1) จังหวัดราชบุรี รวม 880,358 ไร่
- 2) จังหวัดกาญจนบุรี รวม 1,102,661 ไร่
- 3) จังหวัดนครปฐม รวม 532,187 ไร่
- 4) จังหวัดสมุทรสาคร รวม 200 ไร่
- 5) จังหวัดเพชรบุรี รวม 464,397 ไร่
- 6) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวม 330,355 ไร่

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2563

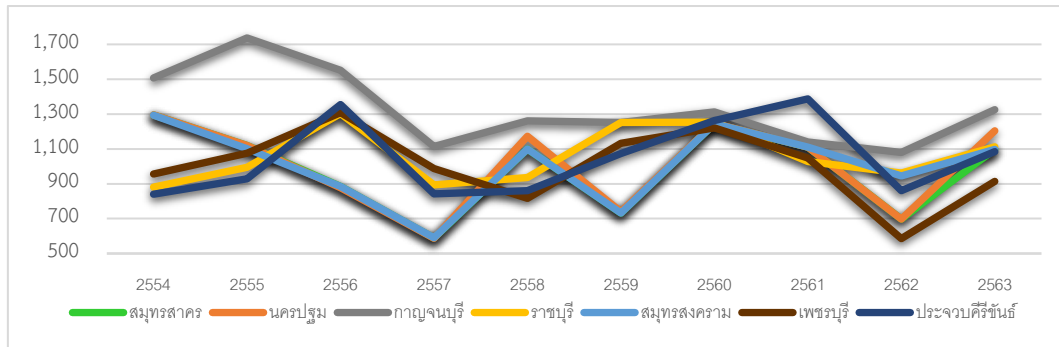
แผนภาพที่ 3.3 แสดงเนื้อที่ชลประทานเทียบกับเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

เขื่อนสำคัญในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่

- 1) เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เขื่อนแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
- 4) เขื่อนปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.1.3 ปริมาณน้ำฝน

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 – ปี 2563) ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ 7 จังหวัด อยู่ในช่วง 586 – 1,737 มิลลิเมตร โดยเฉพาะในปี 2557 และปี 2562 ปริมาณน้ำฝนของแต่ละจังหวัดต่ำสุดในรอบ 10 ปี ส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตรและต้องการปลูกพืชใช้น้ำมากโดยเฉพาะข้าวนาปรัง และส่งเสริมให้ปลูกพืชผักหรือพืชใช้น้ำน้อยแทน (แผนภาพที่ 3.4)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือจากกรมอุตุฯ มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 3.4 แสดงปริมาณน้ำฝนรายจังหวัด

3.2 ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม

3.2.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)

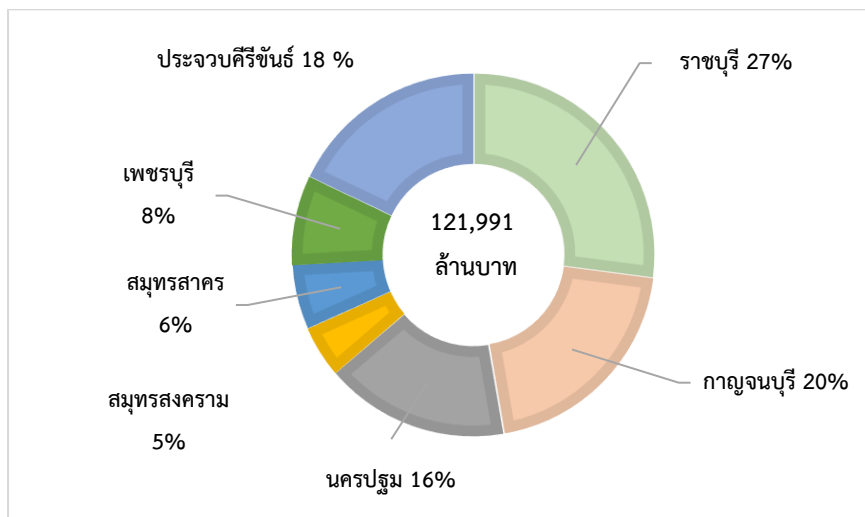
ปี 2562 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรทั้ง 7 จังหวัด รวม 121,991 ล้านบาท จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุด คือ จังหวัดราชบุรี ร้อยละ 27 โดยสินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ สุก รส ฝรั่ง ข้าว และมะพร้าว น้ำหอม รองลงมาได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ร้อยละ 20 สินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง โรงงาน อ้อย โรงงาน และไก่เนื้อ ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 18 สินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ฝรั่ง โรงงาน ปาล์ม น้ำมัน ยางพารา และมะพร้าว ผลไม้

สำหรับการเติบโตของเศรษฐกิจภาคเกษตรของจังหวัด ในช่วง 3 ปี จังหวัดราชบุรีมีอัตราการเติบโต ร้อยละ 13.28 รองลงมาได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ขยายตัวร้อยละ 12.98 สมุทรสงครามร้อยละ 8.24 กาญจนบุรี ร้อยละ 7.23 และประจวบคีรีขันธ์ ร้อยละ 6.77 ส่วนจังหวัดนครปฐม และสมุทรสาครหดตัวร้อยละ 0.32 และร้อยละ 2.87 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ผลิตรัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2560 – ปี 2562

จังหวัด	ผลิตรัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร (ล้านบาท)			อัตราเติบโต (ร้อยละ)
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	
ราชบุรี	25,712	29,682	32,994	13.28
กาญจนบุรี	21,485	25,085	24,702	7.23
นครปฐม	20,201	20,228	20,073	-0.32
สมุทรสงคราม	4,776	5,255	5,595	8.24
สมุทรสาคร	7,452	7,202	7,031	-2.87
เพชรบุรี	7,627	8,643	9,736	12.98
ประจวบคีรีขันธ์	19,174	19,570	21,860	6.77

ที่มา : ผลิตรัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ.2562 : สศช.

ที่มา : สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภาพที่ 3.5 แสดงผลิตรัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2562

3.2.2 รายได้ รายจ่ายเงินสดเกษตร

รายได้เงินสดเกษตร ประกอบด้วย เงินได้เงินสดเกษตรทางพืช ได้แก่ ข้าว พืชไร่ พืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผลและไม้ยืนต้น และพืชอื่นๆ สำหรับรายได้เงินสดเกษตรทางสัตว์ ประกอบด้วย ปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้เงินสดเกษตร ประกอบด้วย ราคาที่เกษตรกรขายได้ ปริมาณผลผลิต และชนิดพืชหรือสัตว์ที่เกษตรกรผลิต รวมทั้งความต้องการของตลาด

ส่วนรายจ่ายเงินสดเกษตรกร เป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย รายจ่ายค่าแรงงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์

สำหรับปีเพาะปลูก 2562/63 จังหวัดสมุทรสาครมีรายได้เงินสดสุทธิเกษตรกรต่อครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 373,605 บาทต่อครัวเรือน โดยมาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 583,706 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้จากไม้ผลและไม้ยืนต้น ได้แก่ มะนาว และมะพร้าว น้ำหอม รวมทั้งรายได้จากการเพาะเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม และปลาน้ำจืด ในขณะที่รายจ่ายเงินสดเกษตรกร จำนวน 210,101 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 65 เป็นรายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานด้านพืช และร้อยละ 30 เป็นรายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานด้านปศุสัตว์ ส่วนร้อยละ 4 เป็นรายจ่ายเงินสดเกษตรกรอื่นๆ

จังหวัดนครปฐม รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร 188,835 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 402,305 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 29 เป็นรายได้จากการปลูกข้าว และร้อยละ 17 เป็นรายได้จากการปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนรายได้จากสัตว์คิดเป็นร้อยละ 43 ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ประเภทโคเนื้อ โคนม และรายได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทกุ้งขาวแวนนาไม ขณะที่รายจ่ายเงินสดเกษตรกร จำนวน 213,470 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานทั้งทางพืชและทางสัตว์ ร้อยละ 56 และร้อยละ 44 ตามลำดับ

จังหวัดกาญจนบุรี รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร 172,333 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 335,681 บาทต่อครัวเรือน โดยเป็นรายได้จากพืชไร่ร้อยละ 46 ได้แก่ มันสำปะหลังโรงงาน อ้อยโรงงาน เป็นต้น และร้อยละ 27 เป็นรายได้จากพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนร้อยละ 11 เป็นรายได้ทางสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สำหรับรายจ่ายเงินสดเกษตรกร จำนวน 163,349 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายจ่ายเงินสดทางพืชและทางสัตว์ คิดส่วนร้อยละ 82 และร้อยละ 14 ตามลำดับ ส่วนรายจ่ายอื่นๆ ร้อยละ 4

จังหวัดราชบุรี รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร 142,719 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 304,734 บาทต่อครัวเรือน โดยเป็นรายได้จากพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับร้อยละ 28 และไม้ผล ไม้ยืนต้นร้อยละ 23 ส่วนรายได้ทางสัตว์ประมาณร้อยละ 39 ได้แก่ สุกร โคเนื้อ โคนม เป็นต้น สำหรับรายจ่ายเงินสดเกษตรกร จำนวน 162,016 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์และค่าแรงงานทางพืชและทางสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 62 และร้อยละ 34 ของรายจ่ายทั้งหมด

จังหวัดสมุทรสงคราม รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร 133,572 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 303,419 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งได้จากไม้ผลและไม้ยืนต้น ร้อยละ 77 ได้แก่ ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม และมะพร้าว ผลแก่ ส่วนรายได้ทางสัตว์คิดเป็นร้อยละ 6 และรายได้เงินสดเกษตรกรอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 17 สำหรับรายจ่ายเงินสดเกษตรกร จำนวน 169,847 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายจ่ายทางพืชร้อยละ 44 และรายจ่ายทางสัตว์ร้อยละ 52

จังหวัดเพชรบุรี รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร 90,314 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 263,528 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการปลูกข้าวร้อยละ 25 ไม้ผลและไม้ยืนต้นร้อยละ 10 และรายได้

ทางสัตว์ร้อยละ 58 จากการเลี้ยงโคเนื้อ โคนม สุกร แพะ แกะ เป็นต้น ขณะที่รายจ่ายเงินสดเกษตรกรจำนวน 173,214 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายจ่ายทางพืชและทางสัตว์คิดเป็นร้อยละ 38 และร้อยละ 56 ตามลำดับ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รายได้เงินสดเกษตรกรสุทธิ 109,745 บาทต่อครัวเรือน มาจากรายได้เงินสดเกษตรกร 220,791 บาทต่อครัวเรือน จากการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ร้อยละ 46 ได้แก่ ทุเรียน ปาล์ม น้ำมัน ยางพารา และมะพร้าวผลแก่ รวมทั้งพืชไร่ร้อยละ 23 ได้แก่ สับปะรด ว่านหางจระเข้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีรายได้ทางสัตว์คิดเป็นร้อยละ 27 ได้แก่ การเพาะเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม โคนเนื้อและโคนม สำหรับรายจ่ายเงินสดเกษตรกร ประกอบด้วย รายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานทางพืชและทางสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 56 และร้อยละ 37 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 รายได้ รายจ่ายเงินสดเกษตรกร ปี 2562/63

รายการ	สมุทรสาคร	นครปฐม	กาญจนบุรี	ราชบุรี	สมุทรสงคราม	เพชรบุรี	ประจวบคีรีขันธ์
1. รายได้เงินสดเกษตรกร(บาท/ครัวเรือน)	583,706	402,305	335,681	304,734	303,419	263,528	220,791
ทางพืช	382,814	227,846	296,789	182,361	234,653	104,046	157,512
ข้าว	39,342	118,462	48,655	18,928	-	66,877	552
พืชไร่	-	17,851	154,163	9,115	-	4,002	50,840
พืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ	18,573	67,082	89,316	84,119	-	6,145	4,050
ไม้ผลและไม้ยืนต้น	324,899	24,450	3,610	70,200	234,653	27,021	102,070
พืชอื่นๆ	-	-	1,044	-	-	-	-
ทางสัตว์	99,921	173,901	36,898	119,248	18,155	151,722	60,164
ปศุสัตว์	-	98,015	36,856	110,569	1,638	108,664	22,622
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	99,921	75,885	41	8,679	16,517	43,058	37,543
รายได้เงินสดเกษตรกรอื่นๆ	100,972	559	1,995	3,126	50,611	7,761	3,115
2. รายจ่ายเงินสดเกษตรกร (บาท/ครัวเรือน)	210,101	213,470	163,349	162,016	169,847	173,214	111,046
ทางพืช	137,931	119,438	134,342	100,896	74,275	66,250	62,559
แรงงาน	41,947	42,188	78,806	39,563	52,565	27,501	30,490
วัสดุอุปกรณ์	95,984	77,250	55,536	61,333	21,710	38,750	32,069
ทางสัตว์	62,007	87,821	24,361	55,445	87,639	97,290	40,929
แรงงาน	10,642	6,041	286	1,252	24,913	4,129	2,275
วัสดุอุปกรณ์	51,365	81,779	24,075	54,193	62,726	93,161	38,654
รายจ่ายเงินสดเกษตรกรอื่นๆ	10,164	6,212	4,646	5,674	7,933	9,674	7,558
3. รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร	373,605	188,835	172,333	142,719	133,572	90,314	109,745

หมายเหตุ : เป็นข้อมูลเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.3 สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ

สินค้าเกษตรที่สำคัญเพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) เป็นการปลูกพืชหรือกิจกรรมการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า รวมทั้งมีโอกาสทางการตลาด ประกอบด้วย ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน และสินค้าทดแทนประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หญ้าเนเปียร์ ยูคาลิปตัส พืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) พืชผัก และแพะเนื้อ ซึ่งมีสถานการณ์การผลิตดังนี้

3.3.1 ข้าว

1) การผลิต

ในช่วง 5 ปี (ปีเพาะปลูก 2559/60 – ปีเพาะปลูก 2563/64) เนื้อที่ปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปี ในพื้นที่ 7 จังหวัด มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.26 โดยเนื้อที่ปลูกลดลงจาก 1,258,097 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2559/60 เป็น 1,202,029 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2563/64 เนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงร้อยละ 2.43 โดยลดลงจาก 1,248,563 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2559/60 เป็น 1,161,101 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2563/64 ส่วนผลผลิตมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 2.16 โดยลดลงจาก 840,092 ตัน เป็น 784,261 ตัน ขณะที่ผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.26 โดยเพิ่มขึ้นจาก 673 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 675 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 3.4)

แหล่งปลูกข้าวนาปีที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี และราชบุรี โดยในปีเพาะปลูก 2563/64 มีเนื้อที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 98 ของเนื้อที่ปลูก รวม 7 จังหวัด (ตารางที่ 3.5)

สำหรับข้าวนาปรัง เนื้อที่ปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.84 โดยเพิ่มขึ้นจาก 320,626 ไร่ ในปี 2560 เป็น 508,880 ไร่ ในปี 2564 ส่วนเนื้อที่เก็บเกี่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.78 โดยเพิ่มขึ้นจาก 319,312 ไร่ ในปี 2560 เป็น 505,557 ไร่ ในปี 2564 สำหรับผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.18 โดยเพิ่มจาก 242,069 ตัน ในปี 2560 เป็น 359,737 ตัน ในปี 2564 และผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 1.47 โดยลดลงจาก 758 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 712 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 3.4)

แหล่งปลูกข้าวนาปรังที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม เพชรบุรี และกาญจนบุรี ในปีเพาะปลูก 2563/64 มีเนื้อที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 89 ของเนื้อที่ปลูกรวม 7 จังหวัด (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.4 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปีและนาปรังในพื้นที่
7 จังหวัด ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64

ปี เพาะปลูก	ข้าวนาปี				ข้าวนาปรัง			
	เนื้อที่ปลูก	เนื้อที่ เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิต ต่อไร่	เนื้อที่ปลูก	เนื้อที่ เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิต ต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
2559/60	1,258,097	1,248,563	840,092	673	320,626	319,312	242,069	758
2560/61	1,237,413	1,228,260	832,104	677	802,181	800,897	598,768	748
2561/62	1,207,794	1,197,134	813,949	680	778,232	776,651	569,151	733
2562/63	1,193,945	1,110,082	767,209	691	742,812	741,105	542,599	732
2563/64	1,202,029	1,161,101	784,261	675	508,880	505,557	359,737	712
Gr. (%)	-1.26	-2.43	-2.16	0.26	8.84	8.78	7.18	-1.47

หมายเหตุ : ข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2563/64 พยากรณ์ ณ เดือนมิถุนายน 2564

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 3.5 เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64 รายจังหวัด

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปี (ไร่)				
	ปี 2559/60	ปี 2560/61	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64
กาญจนบุรี	373,948	376,041	377,255	375,067	378,071
เพชรบุรี	289,808	291,157	291,749	282,877	287,029
ราชบุรี	255,225	244,340	236,251	237,911	239,371
ประจวบคีรีขันธ์	8,577	9,020	18,489	20,554	21,200
สมุทรสาคร	6,048	5,222	4,641	5,031	4,938
สมุทรสงคราม	2,639	2,040	2,210	2,308	2,229

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 3.6 เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64 รายจังหวัด

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง (ไร่)				
	ปี 2559/60	ปี 2560/61	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64
นครปฐม	245,701	291,850	254,618	254,627	255,010
กาญจนบุรี	37,362	184,534	181,155	184,736	80,990
เพชรบุรี	17,313	139,425	153,093	108,857	116,880
ราชบุรี	13,401	173,452	174,177	174,540	34,740
สมุทรสาคร	4,134	4,067	2,866	2,931	2,480
ประจวบคีรีขันธ์	1,479	6,960	10,754	15,178	17,330
สมุทรสงคราม	1,236	1,893	1,569	1,943	1,450

หมายเหตุเหตุ : ข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2563/64 พยากรณ์ ณ เดือนมิถุนายน 2564

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมมาก (S1) และเหมาะสมปานกลาง (S2) ในพื้นที่ 7 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 1,145,339 ไร่ ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี 223,912 ไร่ ราชบุรี 261,922 ไร่ นครปฐม 302,574 ไร่ สมุทรสาคร 6,170 ไร่ สมุทรสงคราม 602 ไร่ เพชรบุรี 334,973 ไร่ และประจวบคีรีขันธ์ 15,186 ไร่ (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 พื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (ไร่)			พื้นที่ปลูก (ไร่)		
	เหมาะสม	เหมาะสม	รวม	เหมาะสม	ไม่	รวม
	มาก	ปานกลาง		น้อย	เหมาะสม	
	(S1)	(S2)	(ไร่)	(S3)	(N)	(ไร่)
กาญจนบุรี	197,471	26,440	223,912	189,366	13,199	202,565
ราชบุรี	253,776	8,146	261,922	55,007	5,260	60,267
นครปฐม	302,574	-	302,574	1,101	-	1,101
สมุทรสาคร	6,170	-	6,170	-	11	11
สมุทรสงคราม	602	-	602	-	-	-
เพชรบุรี	301,189	33,784	334,973	54,184	4,064	58,249
ประจวบคีรีขันธ์	14,572	614	15,186	46,380	2,473	48,853
รวม	1,076,354	68,985	1,145,339	346,038	25,007	371,045

ที่มา: Agri Map Online

ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ในพื้นที่ 7 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 371,045 ไร่ ประกอบด้วยจังหวัด กาญจนบุรี 202,565 ไร่ ราชบุรี 60,267 ไร่ นครปฐม 1,101 ไร่ สมุทรสาคร 11 ไร่ เพชรบุรี 58,249 ไร่ และประจวบคีรีขันธ์ 48,853 ไร่ ขณะที่จังหวัดสมุทรสงครามมีเฉพาะพื้นที่เหมาะสมเท่านั้น (ตารางที่ 3.7)

สำหรับพื้นที่ปลูกชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของข้าว รวม 6 จังหวัด จากการศึกษาข้อมูล Agri Map Online พื้นที่ปลูกข้าวรายอำเภอ สรุปได้ว่าจากลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินพื้นที่ดอนอยู่เขตดินชั้นที่เป็นดินร่วน และดินที่ราบลุ่มที่เป็นดินร่วน ทำให้ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว แต่สามารถปลูกพืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้นได้หลายชนิด เช่น ข้าวโพด อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ถั่วฝักยาว พารา และปาล์มน้ำมัน สำหรับพืชไร่ควรมีแหล่งน้ำหรือระบบชลประทานสำหรับช่วงแล้ง และปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชทดแทนนาข้าว (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 พื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)
กาญจนบุรี		ราชบุรี	
อ.ห้วยกระเจา	58,886	อ.ปากท่อ	24,002
อ.เลาขวัญ	57,814	อ.จอมบึง	23,754
อ.พนมทวน	40,422	อ.เมืองราชบุรี	5,073
อ.ท่าม่วง	21,472	อ.บ้านโป่ง	3,985
อ.บ่อพลอย	11,317	อ.โพธาราม	2,890
อ.ด่านมะขามเตี้ย	2,981	อ.สวนผึ้ง	555
อ.ท่ามะกา	2,625	อ.บ้านคา	8
อ.เมือง	2,508	ประจวบคีรีขันธ์	
อ.หนองปรือ	2,290	อ.กุยบุรี	16,068
อ.สังขละบุรี	1,014	อ.สามร้อยยอด	13,971
อ.ทองผาภูมิ	621	อ.ทับสะแก	6,468
อ.ไทรโยค	610	อ.เมืองประจวบคีรี	4,156
อ.ศรีสวัสดิ์	5	อ.บางสะพาน	3,042
เพชรบุรี		อ.ปราณบุรี	2,977
อ.เขาย้อย	22,406	อ.หัวหิน	2,016
อ.บ้านลาด	19,172	อ.บางสะพานน้อย	156
อ.ชะอำ	6,642		

ตารางที่ 3.8 (ต่อ) พื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)
เพชรบุรี		สมุทรสาคร	
ท่ายาง	5,976	อ.เมืองสมุทรสาคร	11
เมืองเพชรบุรี		นครปฐม	
หนองหญ้าปล้อง	1,361	อ.กำแพงแสน	1,101
แก่งกระจาน	828		
บ้านแหลม	362		

ที่มา: Agri Map Online

2) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ในช่วง 5 ปี (ปี 2559 – ปี 2563) ราคาข้าวนาปี ที่เกษตรกรขายได้ในพื้นที่ 7 จังหวัด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากกิโลกรัมละ 7,578 บาทในปีเพาะปลูก 2559 เป็นกิโลกรัมละ 7,578 บาทในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.50

ข้าวนาปรัง ราคาที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพื่อขึ้น จากกิโลกรัมละ 8,808 บาทในปี 2559 เป็น กิโลกรัมละ 9,361 บาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.42 (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 – ปี 2563

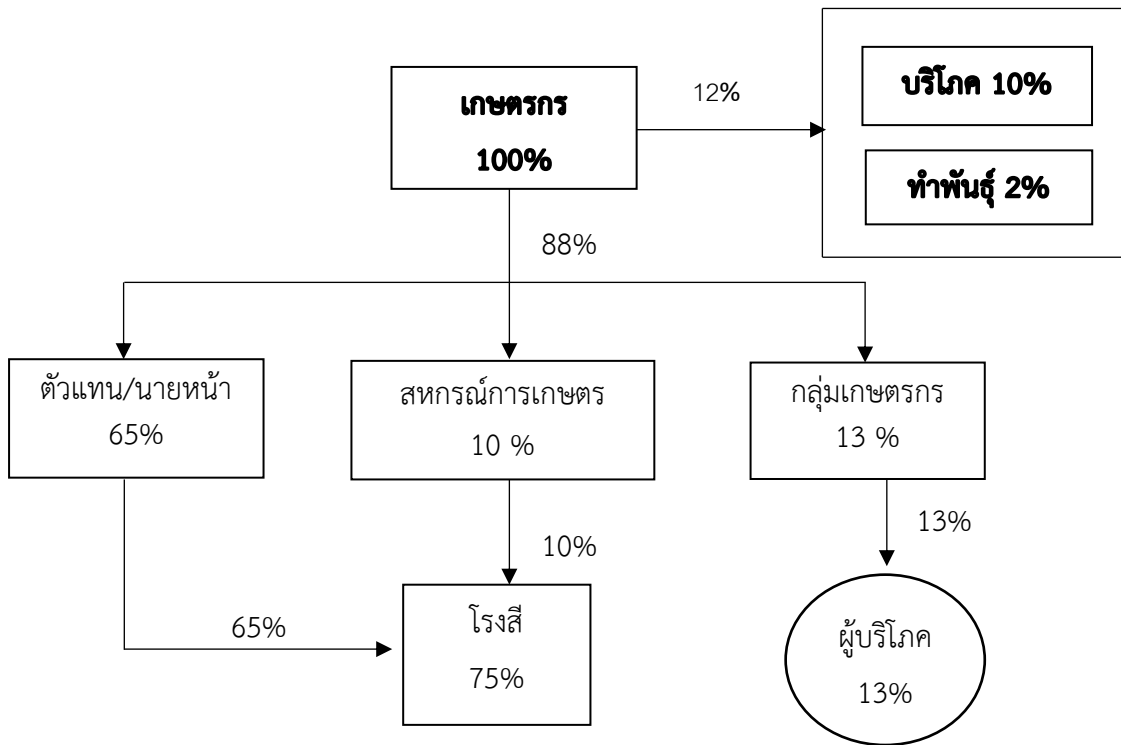
ปี	ข้าวนาปี (บาท/ตัน)	ข้าวนาปรัง (บาท/ตัน)
2559	7,578	8,808
2560	7,691	8,201
2561	7,657	7,804
2562	7,551	7,574
2563	8,655	9,361
GR. (%)	2.50	0.42

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10

3) วิถีตลาดข้าวเปลือก

สำหรับวิถีตลาดข้าวเปลือกภาพรวมของทั้ง 7 จังหวัด โดยผลผลิตของเกษตรกรจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้าวเปลือกร้อยละ 12 เกษตรกรจะเก็บไว้เพื่อบริโภคและทำพันธุ์ และส่วนที่ 2 เป็นข้าวเปลือกที่เหลืออีกร้อยละ 88 เกษตรกรจะจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อแหล่งต่างๆ ได้แก่ ตัวแทนหรือนายหน้า

ร้อยละ 65 เพื่อเข้าโรงสี สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 10 ซึ่งทำหน้าที่ทำข้าว เพื่อจำหน่ายให้กับโรงสี และกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 13 ซึ่งเป็นกลุ่มมีโรงสีของกลุ่มเกษตรกร และโรงสีชุมชน เพื่อสีข้าวสารจำหน่ายให้กับผู้บริโภค ดังนั้น ข้าวเปลือกของเกษตรกรจะจำหน่ายให้กับโรงสีในพื้นที่ 7 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 75 และโรงสีของกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 13 (แผนภาพที่ 3.6)

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภาพที่ 3.6 แสดงวิถีตลาดข้าวเปลือก

3.2.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) การผลิต

ในช่วง 5 ปี (ปี 2559/60 – ปี 2563/64) เนื้อที่ปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.55 และร้อยละ 3.91 โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มจาก 90,109 ไร่ในปี 2559 เป็น 94,394 ไร่ในปี 2563 และเนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นจาก 79,809 ไร่ เป็น 94,098 ไร่ สำหรับผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.49 และร้อยละ 0.56 (ตารางที่ 3.10)

แหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นข้าวโพดต้นฤดูฝน โดยจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่ปลูกมากกว่าร้อยละ 90 ในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ ทองผาภูมิ ไทรโยค และอำเภอบ่อพลอย (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.10 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิต/ไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
2559/60	90,109	79,807	53,234	667
2560/61	90,694	90,604	64,918	717
2561/62	90,320	90,246	64,823	718
2562/63	96,398	95,637	65,549	685
2563/64	94,394	94,098	65,978	701
อัตราเติบโต (%)	1.55	3.91	4.49	0.56

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.11 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2562

รายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
กาญจนบุรี	89,444	88,886	62,048	698
ศรีสวัสดิ์	45,243	45,233	34,377	760
ทองผาภูมิ	18,764	18,754	11,609	619
ไทรโยค	9,450	9,421	6,039	641
บ่อพลอย	7,186	7,164	5,101	712
เมืองกาญจนบุรี	2,843	2,843	1,672	588

ตารางที่ 3.11 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
กาญจนบุรี				
หนองปรือ	2,630	2,193	1,292	589
เลาขวัญ	2,199	2,149	1,281	596
ด่านมะขามเตี้ย	867	867	499	576
พนมทวน	120	120	87	725
ท่าม่วง	119	119	76	639
ท่ามะกา	23	23	15	652
ราชบุรี	1,825	1,776	864	486
ปากท่อ	693	669	331	495
จอมบึง	525	511	244	477
โพธาราม	270	259	125	483
สวนผึ้ง	182	182	85	467
บ้านคา	155	155	79	510
เพชรบุรี	4,499	4,345	2,227	513
หนองหญ้าปล้อง	3,967	3,817	1,954	512
แก่งกระจาน	464	460	242	526
ท่ายาง	48	48	21	438
ชะอำ	20	20	10	500
ประจวบคีรีขันธ์	630	630	410	651
หัวหิน	624	624	407	652
ทับสะแก	6	6	3	500

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จาก Agri Map Online ข้อมูลชั้นความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าวโพดทั้ง 4 จังหวัด ในชั้นความเหมาะสมมาก (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 25,136.75 ไร่ หรือร้อยละ 58 พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ อำเภอศรีสวัสดิ์ ไทรโยค ทองผาภูมิ หนองปรือ และด่านมะขามเตี้ย ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาก (ตารางที่ 3.12)

สำหรับพื้นที่ปลูกในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รวมทั้งสิ้น 17,970,86 ไร่ หรือร้อยละ 42 ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ ไทรโยค ทองผาภูมิ หนองปรือ และด่านมะขามเตี้ย จากลักษณะของพื้นที่บางแห่งเป็นที่ลาดชันเชิงซ้อนทำให้ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และบางแห่งเป็นพื้นที่ดอนในเขตดินแห้งที่เป็นดินเหนียว รวมทั้งพื้นที่ดินดอนในเขตดินแห้ง และดินตื้น ซึ่งมีความเหมาะสมน้อยต่อการปลูกข้าวโพด (ตารางที่ 3.12 และ ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.12 พื้นที่ปลูกข้าวโพดในชั้นความเหมาะสมต่างๆ

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (ไร่)			พื้นที่ปลูก (ไร่)		
	เหมาะสม	เหมาะสม	รวม (ไร่)	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	รวม (ไร่)
	มาก	ปานกลาง		น้อย	(N)	
	(S1)	(S2)	(S3)	(N)		
กาญจนบุรี	1,921.25	21,194.99	23,116.24	8,105.96	6,665.24	14,771.20
ราชบุรี	195.83	429.66	625.49	15.29	273.03	288.32
เพชรบุรี	7.5	1,087.07	1,094.57	2,333.29	435.35	2,768.64
ประจวบฯ	2.97	297.48	300.45	111.03	31.67	142.7
รวม	2,127.55	23,009.20	25,136.75	10,565.57	7,405.29	17,970.86

ที่มา : Agri Map Online

ตารางที่ 3.13 พื้นที่ปลูกข้าวโพดในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)
กาญจนบุรี		ราชบุรี	
ศรีสวัสดิ์	6,710.69	บ้านโป่ง	129.77
ไทรโยค	1,859.37	โพธาราม	106.62
ทองผาภูมิ	1,702.00	จอมบึง	24.85
หนองปรือ	1,496.21	สวนผึ้ง	11.80
ด่านมะขามเตี้ย	1,379.15	เมืองราชบุรี	7.98
บ่อพลอย	678.75	เพชรบุรี	
เมืองกาญจนบุรี	645.35	ท่ายาง	11.12
ท่ามะกา	164.76	แก่งกระจาน	37.93
ห้วยกระเจา	52.14	หนองหญ้าปล้อง	2,698.09
พนมทวน	34.60	เขาย้อย	20.66
เลาขวัญ	30.64		

ตารางที่ 3.13 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3,N (ไร่)
กาญจนบุรี		ประจวบคีรีขันธ์	
ท่าม่วง	14.64	หัวหิน	31.67
สังขละบุรี	2.89	สามร้อยยอด	111.09

ที่มา : Agri Map online

2) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ในช่วง 5 ปี (ปี 2559 – ปี 2563) ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ณ ความชื้นไม่เกิน 14.5% มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.97 โดยเพิ่มจากกิโลกรัมละ 7.32 บาท เป็นกิโลกรัมละ 7.57 บาท จากการที่ภาครัฐเริ่มมีโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2562/63 โดยกำหนดราคาประกัน กิโลกรัมละ 7.92 บาท ความชื้นไม่เกิน 14.5% ส่งผลให้ราคาข้าวโพดที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวสูงขึ้น (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ความชื้นไม่เกิน 14.5% ปี 2559 – ปี 2563

หน่วย : บาท/กก.

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	Gr. (%)
7.32	6.1	6.1	7.64	7.57	2.97

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี

3) แหล่งรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การจำหน่ายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรส่วนใหญ่จะถูกรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลาง หรือผู้รวบรวมรายใหญ่ ได้แก่ ผู้รวบรวมจากจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และกาญจนบุรี เพื่อรวบรวมและจำหน่ายให้กับโรงงานอาหารสัตว์และฟาร์มเลี้ยงขนาดใหญ่ ได้แก่ ฟาร์มสุกร ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มโคเนื้อ-โคนม

จุดรับซื้อผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย

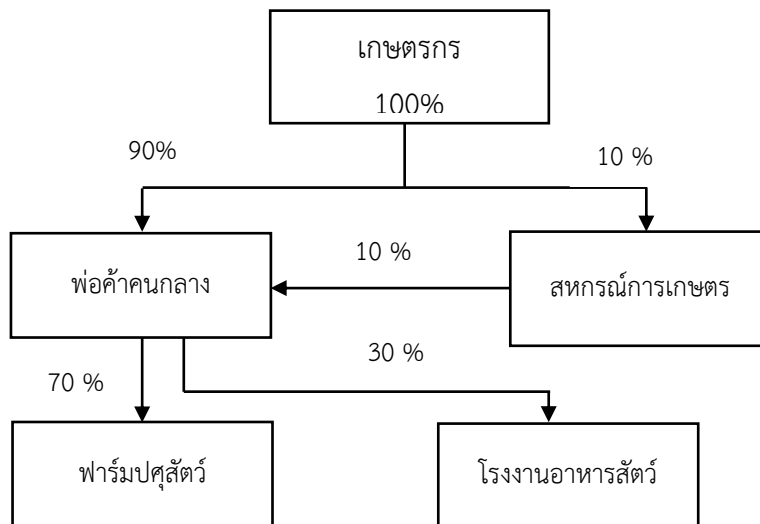
- (1) บริษัท ม้าชาวยั่งยืน จำกัด อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
- (2) จุดรับซื้อตำบลจรเข้เผือก อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
- (3) สหกรณ์นิคมทองผาภูมิ จำกัด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- (4) ลานรับซื้ออำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- (4) จุดรับซื้ออำเภอยางทอง จังหวัดเพชรบุรี
- (5) จุดรับซื้ออำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

โรงงานแปรรูปวัตถุดิบอาหารสัตว์ ในพื้นที่ ได้แก่

- (1) บริษัท วี ซี เอฟ กรุ๊ป จำกัด 47 หมู่ 6 ตำบลคอนทราย อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี
- (2) บริษัท หนองบัว ฟีดมิลล์ จำกัด 180 หมู่ 1 ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี
- (3) บริษัท เอส.พี.เอ็ม.อาหารสัตว์ จำกัด 125 หมู่ 8 ตำบลคอนทราย อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี
- (4) บริษัท กาญจนอาหารสัตว์ จำกัด 91 หมู่ 2 ตำบลคอนทราย อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี
- (5) บริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) 80/3 หมู่ 8 ถนนเพชรเกษม ตำบลคอนทราย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- (6) บริษัท เอส.พี.เอ็ม.อาหารสัตว์ จำกัด 125 หมู่ 8 ตำบลคอนทราย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4) วิถีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

วิถีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภาพรวม 4 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และ ประจวบคีรีขันธ์ ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่จะถูกรวบรวมโดย พ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวมในท้องถิ่นทั้งในจังหวัดและจังหวัดอื่นๆ เช่น พ่อค้าคนกลางจากจังหวัดสุพรรณ เพื่อจำหน่ายให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ฟาร์มปศุสัตว์ขนาดใหญ่ ไคแก ฟาร์มสุกร ฟาร์มไก่เนื้อ และฟาร์มเลี้ยงโค รวมทั้ง โรงงานอาหารสัตว์ในพื้นที่ (แผนภาพที่ 3.7)

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภาพที่ 3.7 แสดงวิถีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

5) มาตรการที่เกี่ยวข้อง

ภาครัฐได้ดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 ต่อเนื่องจากปี 2562/63 และมาตรการคูปอง 5 มาตรการ ได้แก่ 1) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร 2) โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3) การดูแลความเป็นธรรมในการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 4) การดูแลความสมดุล โดยแจ้งปริมาณการครอบครอง การนำเข้า สถานที่เก็บ และการตรวจสอบสต็อก 5) การบริหารจัดการการนำเข้า โดยกำหนดช่วงเวลาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับผู้นำเข้าทั่วไป ควบคุมการขนย้ายในพื้นที่ติดแนวชายแดน และการกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในสัดส่วน 1 : 3

ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีรายได้ที่แน่นอน และได้รับราคาที่เหมาะสมตามราคาตลาด ครอบคลุมต้นทุนและค่าขนส่งในช่วงที่ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกต่ำ

3.2.3 มั่นสำปะหลังโรงงาน

1) การผลิต

ในช่วง 5 ปี (ปี 2559 – ปี 2563) เนื้อที่ปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังในภาคตะวันตก (กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์) เมื่อพิจารณาจากภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.13 และร้อยละ 1.46 สำหรับผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.71 และร้อยละ 1.23 (ตารางที่ 3.15)

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของภาคตะวันตก โดยในปี 2563 มีเนื้อปลูกร้อยละ 85 และปลูกมากในอำเภอเลาขวัญ ไทรโยค ห้วยกระเจา บ่อพลอย อำเภอเมือง และทองผาภูมิ (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.15 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของมันสำปะหลังโรงงาน ปี 2559 – ปี 2563

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
2559	566,349	552,630	1,760,176	3,185
2560	551,011	547,833	1,796,499	3,279
2561	548,819	541,529	1,813,152	3,348
2562	565,353	563,860	1,944,199	3,448
2563	591,409	585,523	1,933,570	3,302
อัตราเติบโต (%)	1.13	1.46	2.71	1.23

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.16 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ปี 2563

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
กาญจนบุรี	502,591	497,377	1,643,813	3,305
เลาขวัญ	120,480	118,382	325,669	2,751
ไทรโยค	88,974	88,538	341,934	3,862
ห้วยกระเจา	45,103	44,961	145,674	3,240
บ่อพลอย	43,796	43,423	142,080	3,272
เมืองกาญจนบุรี	42,619	42,541	141,491	3,326
ทองผาภูมิ	40,654	40,131	150,531	3,751
หนองปรือ	36,417	35,781	124,375	3,476
พนมทวน	28,673	28,447	89,921	3,161
ด่านมะขามเตี้ย	23,788	23,475	75,050	3,197
ท่าม่วง	12,775	12,518	42,424	3,389
ศรีสวัสดิ์	12,424	12,364	42,310	3,422
สังขละบุรี	6,381	6,309	20,668	3,276
ท่ามะกา	507	507	1,686	3,325
ราชบุรี	84,132	83,460	275,804	3,305
จอมบึง	51,369	51,080	172,753	3,382
สวนผึ้ง	16,082	15,940	50,960	3,197
ปากท่อ	5,520	5,432	17,377	3,199
เมืองราชบุรี	4,742	4,742	14,468	3,051
บ้านคา	3,376	3,328	10,566	3,175
โพธาราม	1,671	1,615	5,404	3,346
บ้านโป่ง	1,372	1,323	4,276	3,232
เพชรบุรี	3,844	3,844	10,899	2,835
ชะอำ	2,236	2,236	5,912	2,644
ท่ายาง	742	742	2,124	2,863
แก่งกระจาน	611	611	2,113	3,458
หนองหญ้าปล้อง	165	165	488	2,958
เขาย้อย	70	70	204	2,914

ตารางที่ 3.16 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
เพชรบุรี				
บ้านลาด	20	20	58	2,900
ประจวบคีรีขันธ์	842	842	3,054	3,627
หัวหิน	617	617	2,323	3,765
เมืองประจวบคีรีขันธ์	200	200	667	3,335
กุยบุรี	25	25	64	2,560

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จาก Agri Map Online ข้อมูลชั้นความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ในชั้นความเหมาะสมมาก (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 596,545,83 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 72 โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนพื้นที่ปลูกในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รวมทั้งสิ้น 236,280.45 ไร่ หรือร้อยละ 28 ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังโรงงานของภาคตะวันตก (ตารางที่ 3.17)

ตารางที่ 3.17 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่างๆ

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (ไร่)			พื้นที่ปลูก (ไร่)		
	เหมาะสม	เหมาะสม	รวม	เหมาะสม	ไม่	รวม
	มาก	ปานกลาง	(ไร่)	น้อย	เหมาะสม	(ไร่)
	(S1)	(S2)		(S3)	(N)	
กาญจนบุรี	51,351.64	460,805.74	512,157.38	183,977.89	11,974.03	195,951.92
ราชบุรี	367.16	79,927.04	80,294.20	37,546.46	2,063.08	39,609.54
เพชรบุรี	-	3,855.17	3,855.17	676.45	38.59	715.04
ประจวบฯ	11.45	227.63	239.08	3.95	-	3.95
รวม	51,730.25	544,815.58	596,545.83	222,204.75	14,075.70	236,280.45

ที่มา : Agri Map Online

สำหรับพื้นที่ปลูกชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของมันสำปะหลังซึ่งเป็นพื้นที่ในการพิจารณาแนวทางการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชหรือกิจกรรมการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า โดยมีพื้นที่ในแต่ละจังหวัดดังนี้ (ตารางที่ 3.18)

ตารางที่ 3.18 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)
กาญจนบุรี		จังหวัดราชบุรี	
เลาขวัญ	14,092.70	จอมบึง	16,665.41
ไทรโยค	23,955.78	สวนผึ้ง	14,061.19
ห้วยกระเจา	10,828.68	ปากท่อ	5,617.11
บ่อพลอย	46414.76	เมืองราชบุรี	1,339.88
เมืองกาญจนบุรี	25,865.87	บ้านคา	551.41
ทองผาภูมิ	30,194.48	โพธาราม	1,070.63
หนองปรือ	12,444.19	บ้านโป่ง	303.71
พนมทวน	6,955.25	ประจวบคีรีขันธ์	
ด่านมะขามเตี้ย	13,818.96	หัวหิน	3.95
ท่าม่วง	2,115.67		
ศรีสวัสดิ์	6,815.90		
สังขละบุรี	2,430.13		
ท่ามะกา	19.42		
เพชรบุรี			
ชะอำ	8.77		
ท่ายาง	141.74		
แก่งกระจาน	21.93		
หนองหญ้าปล้อง	418.93		
เขาย้อย	119.72		
บ้านลาด	3.08		

ที่มา : Agri Map Online

2) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ในช่วง 5 ปี (ปี 2559 – ปี 2560) ราคาหัวมันสำปะหลังสดคละที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.43 โดยเพิ่มจากราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 1.61 บาทในปี 2559 เป็นกิโลกรัมละ 1.69 บาทในปี 2563 ซึ่งราคาปรับตัวสูงสุดในปี 2561 ที่ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.10 บาท (ตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.19 ราคาหัวมันสำปะหลังสดคละ และมันเส้นที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 – ปี 2563

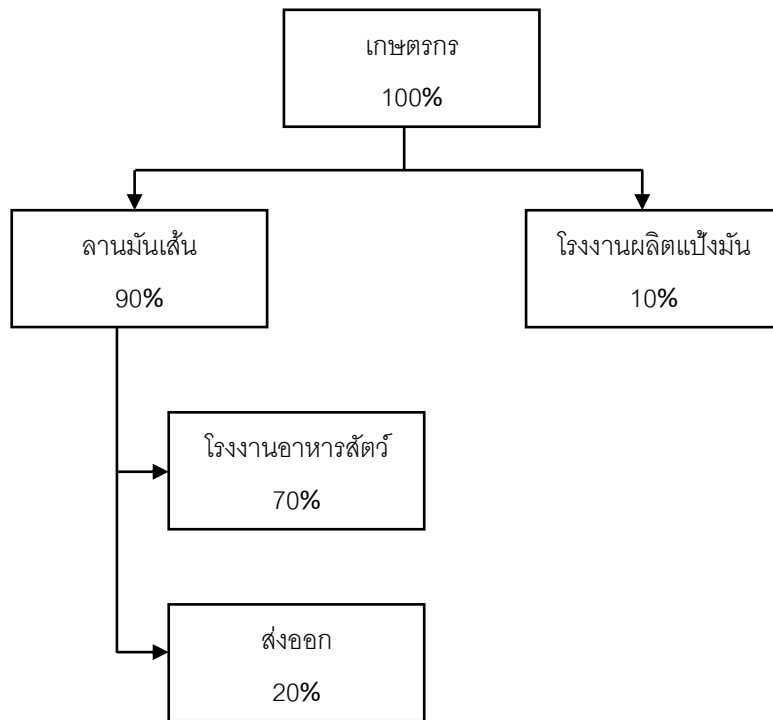
จังหวัด	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	อัตราเติบโต (ร้อยละ)
ราคาหัวมันสำปะหลังสดคละ (บาท/กก.)						
กาญจนบุรี	1.58	1.33	2.17	1.85	1.75	
ราชบุรี	1.63	1.25	2.02	1.76	1.62	
ราคาเฉลี่ย	1.61	1.29	2.10	1.81	1.69	4.43
ราคามันเส้น (บาท/กก.)						
กาญจนบุรี	4.68	3.83	5.22	4.75	6.02	7.45

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี

ส่วนราคามันเส้นที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.45 โดยเพิ่มจากกิโลกรัมละ 4.68 บาท ในปี 2559 เป็นกิโลกรัมละ 6.02 บาทในปี 2563 เนื่องจากการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมีขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรขยายเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ราคาหัวมันสดที่เกษตรกรขายยังคงขึ้นอยู่กับคุณภาพสิ่งเจือปน รวมทั้งผลผลิตที่ออกสู่ตลาดพร้อมกัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราคาที่เกษตรกรขายได้

3) วิถีตลาดมันสำปะหลังโรงงาน

วิถีตลาดมันสำปะหลังโรงงานภาพรวมของจังหวัด 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยในระบบการส่งผ่านผลผลิตมีผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เกษตรกร เป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยผลผลิตทั้งหมดจะจำหน่ายให้กับลานมันในพื้นที่ ซึ่งลานมันฯ เป็นแหล่งรับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรประมาณร้อยละ 90 และแปรรูปเป็นมันเส้นจำหน่ายให้กับโรงงานอาหารสัตว์ประมาณร้อยละ 70 และจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการส่งออกประมาณร้อยละ 20 ส่วนโรงงานแป้งมัน รับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรในพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 เพื่อแปรรูปแป้งมันประเภทโมดิฟายซาร์ตเพื่อส่งออกและจำหน่ายโรงงานแปรรูปแป้งมันสำปะหลัง (แผนภาพที่ 3.8)

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภาพที่ 3.8 แสดงวิถีตลาดมันสำปะหลังโรงงาน

3.4 สถานการณ์สินค้าเกษตรทางเลือก

3.4.1 หญ้าเนเปียร์

หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 เป็นหญ้าลูกผสมเนเปียร์สายพันธุ์ซึ่งเกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างหญ้าเนเปียร์ยักษ์และหญ้าไข่มุก ระบบรากแข็งแรงแผ่กระจายอยู่ในดิน ดูดซึมน้ำและปุ๋ยได้ดี ลักษณะลำต้นตั้งตรง อายุการเก็บเกี่ยวหลายปี ขยายพันธุ์ โดยการใช้ท่อนพันธุ์ เป็นพืชอาหารสัตว์ที่มีศักยภาพสูง ทั้งในแง่การให้ผลผลิตและมีคุณค่าทางอาหารสัตว์ดีตามที่สัตว์ต้องการ เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะสัตว์เคี้ยวเอื้อง เช่น โคนม โคเนื้อ กระบือ แพะ และแกะ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกที่เหมาะสมสำหรับหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย รวมทั้งเจริญเติบโตได้ดีในดินหลายประเภท เช่น ดินร่วนปนทราย ดินเหนียว หรือดินลูกรัง แต่ชอบดินที่มีการระบายน้ำดีและมีความอุดมสมบูรณ์ ทนแล้ง แต่ไม่ทนน้ำท่วมขัง และต้องการน้ำฝนประมาณ 1,000 มิลลิเมตรต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับอ้อยโรงงานที่ต้องการน้ำฝน 1,200-1,500 มิลลิเมตรต่อปี ดังนั้น พื้นที่แหล่งที่ปลูกอ้อยโรงงานได้ก็สามารถปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ได้ สำหรับพื้นที่ลุ่มหรือพื้นที่น้ำซึ่งน้ำอาจท่วมขังใหญ่กรองเพื่อระบายน้ำก็สามารถปลูกได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ต้องการแสงแดดเพื่อใช้ในการเจริญเติบโต ซึ่งพบว่าการปลูกใกล้ร่มเงาหรือที่ร่มในสวนผลไม้จะไม่ให้ผลผลิตต่ำกว่าการปลูกในพื้นที่ที่มีแสงแดดเพียงพอ (คู่มือการปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 โดย ดร.ไกรลาส เขียวทอง)

หญ้าเนเปียร์เป็นพืชอาหารสัตว์ที่ให้คุณค่าทางโปรตีนสูงเมื่อเทียบกับหญ้าชนิดอื่น โดยภาครัฐส่งเสริมการให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ โคนม ใช้หญ้าเนเปียร์เป็นอาหารหยาบและอาหาร TMR เพื่อให้โคได้รับโภชนาการครบถ้วน รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ โคนม มีแปลงหญ้าใช้ในฟาร์มของตนเอง เพื่อช่วยลดต้นทุนและสร้างความมั่นคงด้านอาหารสัตว์

1) การผลิต

ปี 2563 เนื้อที่เพาะปลูกหญ้าเนเปียร์ในพื้นที่ 7 จังหวัด ประมาณ 3,659 ไร่ ผลผลิตรวม 31,009 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 8,475 กิโลกรัม และจังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ปลูก 1,884 ไร่ เนื่องจากเป็นแหล่งเลี้ยงโคนมที่สำคัญของภาคตะวันตก รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ปลูก 825 ไร่ จังหวัดเพชรบุรี 430 ไร่ จังหวัดกาญจนบุรี 300 ไร่ และประจวบคีรีขันธ์ 221 ไร่ (ตารางที่ 3.20 และตารางที่ 3.21)

ตารางที่ 3.20 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของหญ้าเนเปียร์ ปี 2564

จังหวัด	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ตัน)	(กก.)
ราชบุรี	1,884	18,840	10,000
นครปฐม	824	4,120	5,000
เพชรบุรี	430	3,560	8,279
กาญจนบุรี	300	2,500	8,333
ประจวบคีรีขันธ์	221	1,989	9,000
รวม	3,659	31,009	8,475

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.21 เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และจำนวนปศุสัตว์ ปี 2563

ปี	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์	โคเนื้อ	โคนม	แพะ	แกะ	รวม
	(ราย)	(ตัว)	(ตัว)	(ตัว)	(ตัว)	(ตัว)
กาญจนบุรี	32,343	250,480	31,100	65,032	19,135	365,747
ราชบุรี	23,665	88,588	41,129	18,544	1,242	149,503
ประจวบคีรีขันธ์	21,097	139,526	38,573	41,405	488	219,992
เพชรบุรี	16,438	186,934	15,701	23,545	980	227,160
นครปฐม	15,478	39,604	22,274	9,784	1,875	73,537
สมุทรสาคร	3,150	241	-	606	-	847
สมุทรสงคราม	2,800	956	-	365	47	1,368
รวม	114,971	706,329	148,777	159,281	23,767	1,153,125

ที่มา : ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ในประเทศไทย กรมปศุสัตว์

2) ราคาเกษตรกรขายได้

หญ้าเนเปียร์สดทั้งต้นเฉลี่ยตันละ 400 บาท

หญ้าเนเปียร์สับราคาตันละ 1,200 – 1,600 บาท

3) แหล่งจำหน่าย

(1) แหล่งจำหน่ายในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อและโคนมจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์

(2) แหล่งจำหน่ายในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และปัตตานี

3.4.2 ยูคาลิปตัส

การปลูกยูคาลิปตัสสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ การปลูกเชิงเดี่ยว ซึ่งการปลูกที่ทำได้รับผลผลิตเต็มพื้นที่ การจัดการดูแลรักษาสวนป่าง่าย สะดวก และประหยัด อายุการเก็บเกี่ยวเพียง 3-5 ปี สำหรับการปลูกแบบผสมผสานโดยการปลูกควบคู่ไปกับไม้โตช้า เพื่อเป็นการกระจายรายได้เพราะสามารถทยอยตัดไม้ยูคาลิปตัสเพื่อจำหน่ายเป็นระยะๆ จนกว่าไม้โตช้าจะเจริญเติบโต จนสามารถตัดใช้ประโยชน์ได้ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชทำลายได้ในระดับหนึ่งด้วย

สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกยูคาลิปตัส ควรเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ มีการระบายน้ำได้ดี ลักษณะดินควรเป็นดินร่วนปนทรายมีชั้นดินลึกมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง รวมทั้งปฏิกิริยาของดินค่อนข้างเป็นกรด โดยมีค่า pH 5-6 ที่สำคัญพื้นที่ที่จะปลูกไม่ควรอยู่ในบริเวณที่มีฝนตกชุกมีปริมาณน้ำฝนมาก หรือมีความชุ่มชื้นสูงและเป็นที่ยืนแฉะอยู่เสมอ ถ้าเป็นพื้นที่เชิงเขาหรือบนเขาควรเลือก เนินเขาที่มีความลาดชันน้อย และไม่ควรเลือกพื้นที่ที่เป็นเขาหินปูน จะเห็นได้ว่ายูคาลิปตัสเป็นไม้โตเร็วที่มีลักษณะเด่นพิเศษที่สามารถปลูกได้แทบทุกสภาพพื้นที่ไม่ว่าพื้นที่นั้นจะมีสภาพเป็นดินทราย ดินลูกรังหรือดินร่วนปนทราย สภาพดินมีความเป็นกรดเล็กน้อย รวมทั้งพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งและมีน้ำท่วมขังไม่มากหรือนานเกินไป ซึ่งปัจจัยการเจริญเติบโตของไม้ยูคาลิปตัสที่ปลูกในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน

ยูคาลิปตัสสามารถนำมาปลูกเป็นสวนป่าเจริญเติบโตดีและให้ผลผลิตสูง เมื่อเปรียบเทียบกับไม้โตเร็วชนิดอื่นๆ ในช่วง 1-2 ปีแรกสามารถปลูกพืชร่วมในพื้นที่สวนป่าแบบไร่นาป่าผสมหรือวนเกษตรได้ เช่น ฝรั่ง กล้วย กล้วยไม้ สับปะรด ข้าวโพด ข้าว และหญ้ากิมินี ฯลฯ ในระหว่างแถวของ ยูคาลิปตัส ซึ่งจากการวิจัยของนักวิชาการพบว่าพืชควบที่ปลูกให้ผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ดี และยูคาลิปตัสไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อพืชเกษตรที่ปลูกแต่อย่างใด

ประโยชน์ของไม้ยูคาลิปตัส ได้แก่ ทำเฟอร์นิเจอร์เครื่องเรือน ทำรั้ว ทำคอกปศุสัตว์ ทำเสา และใช้ในการก่อสร้างต่างๆ ไม้ยูคาลิปตัสสามารถใช้เป็นส่วนประกอบของอาคาร บ้านเรือนได้ แต่ควรได้ทำการอาบน้ำยารักษาเนื้อไม้ไว้ก่อนก็จะยืดอายุการใช้งาน ได้นาน ทำฟืน เผาถ่าน ถ่านไม้ยูคาลิปตัสใช้เป็นเชื้อเพลิงดีไฟได้ดีและมีชี้ถ้า น้อยจากการทดลองไม้ฟืนยูคาลิปตัสให้พลังงานความร้อน 4,800 แคลอรีต่อกรัม ส่วนถ่านไม้ยูคาลิปตัสให้พลังงานความร้อน 7,400 แคลอรีต่อกรัม ซึ่งให้ความร้อน ใกล้เคียงกับถ่านไม้โกงกาง ซึ่งจัดว่าเป็นถ่านไม้ชั้นดีที่สุด ทำชิ้นไม้สับ ไม้ยูคาลิปตัสเมื่อนำมาแปรรูปและสับทำชิ้นไม้ สามารถนำไป ผลิตแผ่นขึ้นไม้อัด แผ่นใยไม้อัด แผ่นปาร์ติเกิล และแผ่นไม้อัดซีเมนต์ เมื่อย่อยไม้ยูคาลิปตัสสามารถแปรรูปทำเยื่อไม้ยูคาลิปตัส โดยไม้ท่อน ยูคาลิปตัส 4.5 ตัน ผลิตเยื่อไม้ได้ 1 ตัน เยื่อไม้ให้สารพวกเซลลูโลส ซึ่งนำไปใช้ ทำเส้นใยเรยอน และทอผ้าแทนเส้นใยฝ้าย และปยุ่นุ่นได้อีกด้วย และจากการประเมินเยื่อไม้ยูคาลิปตัส 4-5 ตัน

ผลิตเยื่อกระดาษได้ประมาณ 1 ตัน เยื่อไม้ยูคาลิปตัสมีคุณสมบัติเด่น คือ มีความฟูสูง และมีความ ทึบแสง ประกอบกับไฟเบอร์มีความแข็งแรงเหมาะต่อการใช้ ทำกระดาษพิมพ์เขียวประเภทต่างๆ

สถานการณ์การส่งออกไม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยประเทศผู้นำเข้า ได้แก่ จีน และญี่ปุ่น จากความต้องการใช้ไม้เป็นวัตถุดิบในการผลิตชีวมวล (biomass) โดยเฉพาะในตลาดญี่ปุ่นมีความต้องการไม้จากไทยเพิ่มสูงขึ้น ปีละ 1 - 2 ล้านตัน ขณะที่จีนมีความต้องการเพื่อแปรรูป ทำให้เชื่อมั่นว่าแนวโน้มความต้องการไม้ยูคาลิปตัสมีเพิ่มขึ้นทั้งตลาดภายในประเทศและความต้องการจากต่างประเทศ ดังนั้น การปลูกยูคาลิปตัสในปัจจุบันทั้งรูปแบบเชิงเดี่ยวหรือการปลูกบนคันนา ริมคลอง ริมสระน้ำ เป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ที่มั่นคงเมื่อเทียบกับการปลูกพืชไร่หลายๆ ชนิด หรือการปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว ซึ่งยูคาลิปตัสสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างน้อย 3 รอบ ต่อการลงทุนปลูก 1 ครั้ง

1) การผลิต

ในช่วงปี 5 ปี (ปี 2559 – ปี 2563) เนื้อที่เพาะปลูกไม้ยูคาลิปตัส และเนื้อที่เก็บเกี่ยวของจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.45 และร้อยละ 14.63 โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้นจาก 52,214 ไร่ในปี 2559 เป็น 57,853 ไร่ในปี 2563 และเนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นจาก 2,700 ไร่ เป็น 6,892 ไร่ ส่วนผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.77 โดยเพิ่มขึ้นจาก 36,769 ตันในปี 2559 เป็น 79,573 ตัน ในปี 2563 ขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลงร้อยละ 10.35 โดยลดลงจาก 14 ตันต่อไร่ เป็น 12 ตันต่อไร่ (ตารางที่ 3.22)

ตารางที่ 3.22 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของยูคาลิปตัส ปี 2559 – ปี 2563

ปี	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต/ไร่ (ตัน)
2559	52,214	2,700	36,769	14
2560	55,306	4,055	63,069	16
2561	55,315	3,808	31,936	8
2562	52,030	2,438	17,689	7
2563	57,853	6,892	79,573	12
Gr. (%)	1.45	14.63	2.77	-10.35

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลรายจังหวัด

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร

ปัจจุบันมีการปรับปรุงสายพันธุ์ยูคาลิปตัสโดยบริษัทเอกชน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้คุณสมบัติของเนื้อเยื่อที่เหมาะสมกับการผลิตกระดาษ (ตารางที่ 3.23)

ตารางที่ 3.23 สายต้นยูคาลิปตัสที่บริษัทเอกชนจัดจำหน่าย

ชื่อสายต้น	คุณสมบัติ	ดินและพื้นที่เหมาะสม
H4	ลำต้นตรง เปลือกบาง ต้องการน้ำปานกลาง	ดินร่วน ระบายน้ำดี บนคันนาและพื้นที่ทนเค็ม
H8	ต้านทานโรคและแมลง	พื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนมาก
H10	ต้านทานโรคและแมลง	ดินร่วนหยาบ พื้นที่ปริมาณน้ำฝนปกติ
H12	ต้านทานโรคและแมลง	ดินด่างอ่อนๆ พื้นที่ปริมาณน้ำฝนแล้งถึงปกติ
H14	ต้านทานโรคและแมลง	ดินในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ปริมาณน้ำฝนแล้งถึงปกติ
H26	ยอดแดงชมพูอมเหลือง ต้องการน้ำมาก	ดินร่วน ดินเหนียว พื้นที่น้ำท่วมขัง 2-3 เดือนที่ไม่ท่วมยอด
H32	ใบใหญ่หนา ยอดแดงอมเขียว ต้องการน้ำปานกลาง ทนโรคและแมลง	ดินร่วน ดินร่วนปนกรวดลูกรัง
H38	ยอดแดงอมเหลือง เปลือกหนา ต้องการน้ำมาก ทนโรคและแมลง	ดินร่วน ดินร่วนปนกรวดลูกรัง
K7	ต้นตรง ยอดสีเขียว ใบใหญ่ ลำต้นแข็ง ปลายตรง ผิวเปลือกเรียบ	ดินร่วน ดินเหนียว พื้นที่ราบหรือที่ต่ำระบายน้ำดี ไม่ชอบพื้นที่สูงหรือเชิงเขา
K51	ใบอ่อนสีเขียวอมเหลือง ลำต้นตรง ร่องกิ่งชัดเจน	ดินร่วน ดินเหนียว พื้นที่ราบสูง ระบายน้ำได้ดี ไม่ท่วมขัง
K58	ลำต้นตรง ยอดแดงเข้ม เปลือกสีน้ำตาล ใบหนาเป็นมัน	ดินร่วน ดินร่วนปนทราย พื้นที่ที่มีหน้าดินตื้น ที่ราบหรือที่เชิงเขา ถ้าหน้าดินลึกจะเติบโตต่อเนื่อง
K62	ลำต้นตรง ยอดสีน้ำตาล เปลือกสีน้ำตาล	ดินร่วน ดินร่วนปนทราย พื้นที่ราบที่มีหน้าดินลึก
K63	ลำต้นแข็งตรง ใบหนาเรียว กิ่งเล็ก ทรงพุ่มโปร่ง	เจริญเติบโตได้ดีในดินทุกประเภท
P6	ยอดขาว เปลือกบาง ต้องการน้ำน้อย-ปานกลาง	ดินร่วน ระบายน้ำดี พื้นที่แล้ง
PT911	ลำต้นเหลี่ยมสีน้ำตาลแดง เปลือกเป็นแถบสั้น ยอดสีเขียวอมเขียว	ดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียว พื้นที่หน้าดินลึก ความชื้นดี

ที่มา : การกระจายประชากรของแตนสร้างปมยูคาลิปตัสในประเทศไทย (2563)

2) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคาเฉลี่ยไม้ยูคาที่เกษตรกรขายได้ ประมาณ 1,250 บาทต่อตัน โดยเกษตรกรบางรายจะขายเหมาให้กับบริษัทหรือผู้รับซื้อ เนื่องจากผู้ซื้อมีความพร้อมของแรงงาน เครื่องมือและรถบรรทุกในการขนส่ง กรณีการส่งเสริมของบริษัทจะมีการประกันราคาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร โดยราคาประกันประมาณ 600 – 800 บาทต่อตัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับค่าจ้างแรงงานตัดฟันในพื้นที่นั้นๆ และระยะทางการขนส่งไปยังโรงงาน

3) แหล่งรับซื้อ

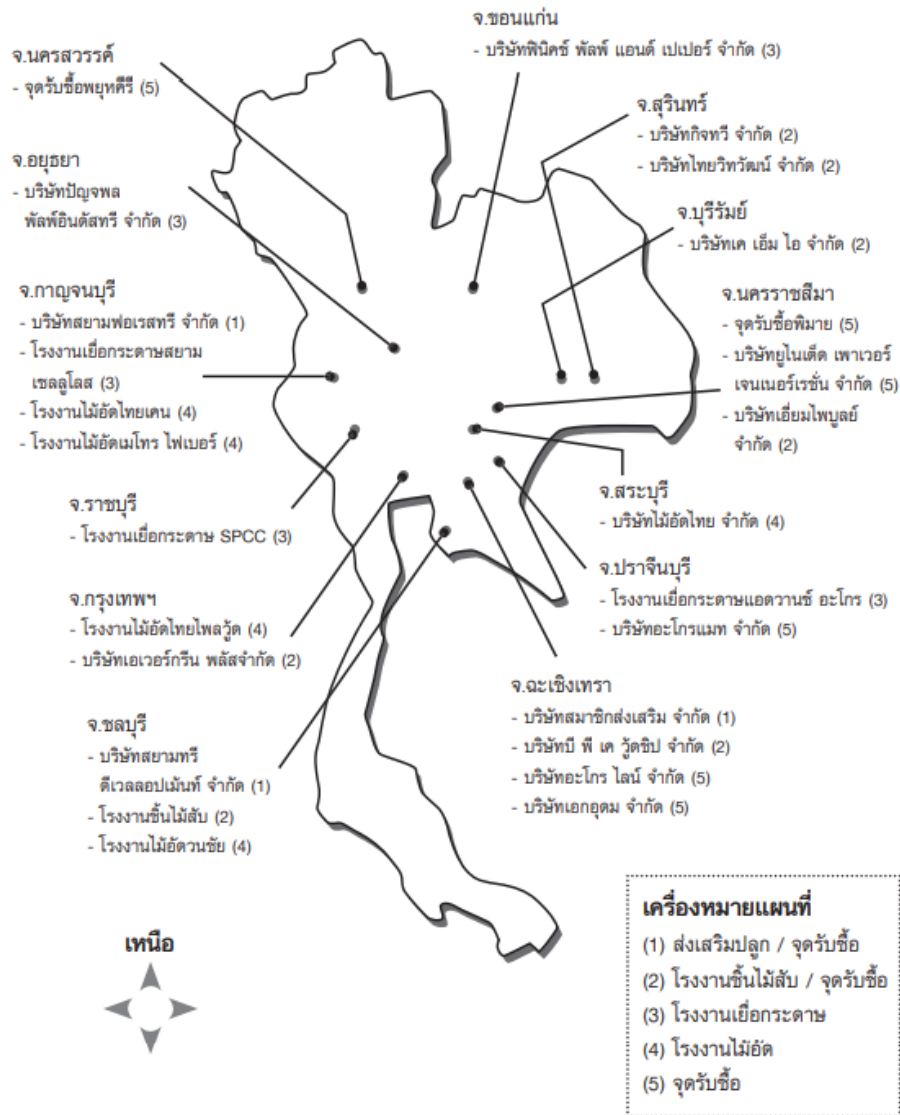
แหล่งรับซื้อไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ บริษัทสยามฟอเรสทรี จำกัด และผู้ค้าปลีกไม้ยูคาลิปตัสและไม้ประเภทอื่นๆ เพื่อใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ทุกจังหวัด ซึ่งมีความต้องการไม้ตลอดทั้งปี

สำหรับความต้องการไม้ยูคาลิปตัสของบริษัทสยามฟอเรสทรี จำกัด มีความต้องการปีละประมาณ 1 ล้านตัน แต่มีวัตถุดิบเข้าโรงงานเพียง 6-7 แสนตันต่อปี ทำให้ต้องนำไม้ยูคาลิปตัสจากพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีละประมาณ 5 แสนตัน ขณะที่ไม้ยูคาในภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีประมาณ 2 แสนตันต่อปี (ตารางที่ 3.24)

ตารางที่ 3.24 ความต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัสของบริษัทสยามฟอเรสทรี จำกัด

ผลผลิตไม้ยูคาลิปตัส (ตัน)	ความต้องการใช้ (ตัน)	นำเข้าจากภาคอื่น (ตัน)	ส่วนขาด (ตัน)
200,000	1,000,000	500,000	300,000

ที่มา : จากการสำรวจ

ที่มา : กรมป่าไม้ (2556)

แผนที่ 3.9 แสดงบริษัทและผู้ประกอบการ
ที่มีความต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัส

3.4.3 ขมิ้นชัน

ขมิ้นชันเป็นพืชสมุนไพรเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมยาแผนโบราณ ยาแผนปัจจุบัน อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งอุตสาหกรรมอาหารเสริม โดยในปี 2560 ตลาดอุตสาหกรรมสารสกัดขมิ้นชันมีมูลค่ารวม 49 ล้านบาท ในขณะที่ปริมาณผลผลิตหัวสดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมขมิ้นชันในประเทศ ซึ่งในปัจจุบันองค์การเภสัชกรรมได้พัฒนาสารสกัดขมิ้นชัน รูปแบบแคปซูล “แอนติออกซ์ (Antiox)” เพื่อใช้ในบรรเทาอาการปวดในผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อม โดยได้รับการขึ้นทะเบียนจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

สำหรับแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2560-2564) มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับสมุนไพรไทย รวมทั้งพัฒนาการผลิตและใช้ประโยชน์สมุนไพรอย่างมีคุณค่า เพิ่มประสิทธิภาพแบบครบวงจร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสมุนไพรไทย และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทย โดยขมิ้นชัน เป็นสินค้า Product Champion ด้านสมุนไพรที่มีศักยภาพในการขยายตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ จึงเป็นโอกาสของเกษตรกรที่จะพัฒนาการผลิตขมิ้นชันให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และนครปฐม เป็นแหล่งปลูกขมิ้นชันที่สำคัญ และมีตลาดรองรับผลผลิตใกล้เคียงกับแหล่งผลิต

ผู้ประกอบการสมุนไพรของไทยที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ ได้แก่ 1) บริษัท ห้าตะขาบ จำกัด (ผลิตภัณฑ์ตราห้าตะขาบ) 2) บริษัท ขาวละออเภสัช จำกัด 3) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ 4) บริษัท อ้วยอัน โอเอส จำกัด 5) บริษัท วิเศษ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (ผลิตภัณฑ์หอมเส็ง) 6) บริษัท โกลด์คลอส จำกัด (น้ำมันเหลือง) 7) บริษัท สมุนไพรวังพรม จำกัด และ 8) บ้านสวนสมุนไพรชัยศิรินทร์

ขมิ้นชันเจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนปนทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์และระบายน้ำได้ดี ชอบอากาศค่อนข้างร้อนและมีความชุ่มชื้นในเวลากลางคืน การปลูกขมิ้นในพื้นที่ที่มีแสงแดดจัดจะได้ผลผลิตมากกว่าการปลูกในที่ร่มหรือแสงรำไร และควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝนประมาณปลายเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ทำให้มีระยะเวลาการรับน้ำฝนอย่างน้อย 4 – 5 เดือน ส่วนปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมประมาณ 1,000 – 2,000 มิลลิเมตรต่อปี โดยมีการกระจายของฝนสม่ำเสมอในช่วงเวลา 100 – 200 วัน สำหรับระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเมื่ออายุ 8–10 เดือน ซึ่งจะเป็นช่วงฤดูหนาวประมาณปลายเดือนธันวาคมถึงต้นปี และเป็นช่วงอายุของผลผลิตที่ให้สารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย นอกจากนั้น น้ำที่ให้เพื่อการเจริญเติบโตของขมิ้นชัน ควรเป็นน้ำที่สะอาด ไม่มีสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ที่เป็นพิษปนเปื้อน มีค่าโลหะหนักตามค่ามาตรฐานที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนดไว้ เพื่อป้องกันสารตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต (ที่มา : <http://www.agriman.doae.go.th>)

การใช้ประโยชน์จากขมิ้นชัน สามารถใช้ได้ทั้งในอุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง และ อุตสาหกรรมอาหารเสริม เช่น การใช้เป็นเครื่องเทศปรุงอาหาร แต่งสี กลั่นน้ำมันหอมระเหยเพื่อประกอบ เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์สปาโดยเป็นส่วนผสมหลักในลูกประคบ ทำสีย้อมผ้า และประโยชน์ทางการเกษตร ได้แก่ การใช้ไล่และกำจัดแมลง

1) การผลิต

ขมิ้นชันของประเทศไทย

ในช่วง 5 ปี (ปี 2558 – ปี 2562) เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 8.57 และร้อยละ 19.05 ตามลำดับ โดยเนื้อที่เพาะปลูกลดลงจาก 7,680 ไร่ในปี 2558 เป็น 4,887 ไร่ในปี 2562 และเนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 4,829 ไร่ เป็น 2,031 ไร่ ส่วนผลผลิตมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 17.61 โดยลดลง จาก 10,372,267 กิโลกรัม เป็น 4,139,400 กิโลกรัม ขณะที่ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.77 โดยเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2561 และปี 2562 ทำให้ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นในช่วง 5 ปี (ตารางที่ 3.25)

ตารางที่ 3.25 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ของขมิ้นชัน ปี 2558 - ปี 2562 ของประเทศไทย

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กก.)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2558	7,680	4,829	10,372,267	2,148
2559	4,394	2,606	3,826,043	1,470
2560	4,354	2,528	3,673,621	1,453
2561	4,431	1,779	3,462,950	1,947
2562	4,887	2,031	4,139,400	2,038
GR.(%)	-8.57	-19.05	-17.61	1.77

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

ในปี 2562 แหล่งปลูกขมิ้นชันที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุราษฎร์ธานี ปราจีนบุรี และพังงา และแหล่งปลูกในภูมิภาคอื่นๆ ของไทย โดย 4 จังหวัดดังกล่าว มีเนื้อที่ปลูกประมาณ ร้อยละ 85 ของเนื้อที่ปลูกทั้งประเทศ (ตารางที่ 3.26)

ตารางที่ 3.26 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ขม้นชั้น ปี 2562 รายจังหวัด

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่
	(ไร่)	(ไร่)	(กิโลกรัม)	(กิโลกรัม)
กาญจนบุรี	3,064	1,201	2,660,500	2,215
สุราษฎร์ธานี	492	174	37,371	215
ปราจีนบุรี	324	224	448,000	2,000
พังงา	280	200	500,000	2,500
จังหวัดอื่นๆ	727	232	493,529	2,127

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

แหล่งปลูกขม้นชั้นที่สำคัญ ได้แก่ กาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี โดยในช่วง ปี 2558 - ปี 2562 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยวมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 12.09 และร้อยละ 21.26 ตามลำดับ ตามลำดับ โดยเนื้อที่เพาะปลูกลดลงจาก 5,503 ไร่ในปี 2558 เป็น 3,082 ไร่ในปี 2562 และเนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 3,467 ไร่ เป็น 1,213 ไร่ ส่วนผลผลิตมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 20.08 โดยลดลงจาก 8,200,000 กิโลกรัม เป็น 2,694,100 กิโลกรัม ขณะที่ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.50 โดยเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2560 และปี 2562 ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การผลิตขม้นชั้นของประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี (ตารางที่ 3.27 และตารางที่ 3.28)

ตารางที่ 3.27 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ขม้นชั้น ปี 2558 - ปี 2562 ของจังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กก.)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2558	5,503	3,467	8,200,700	2,365
2559	2,945	1,646	2,592,500	1,575
2560	2,533	1,258	2,148,000	1,707
2561	2,589	1,232	2,553,800	2,073
2562	3,082	1,213	2,694,100	2,221
GR.(%)	-12.09	-21.26	-20.08	1.5

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ 3.28 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ขมื่นชัน ปี 2558 - ปี 2562

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กก.)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
กาญจนบุรี	15,620	7,895	14,942,700	1,893
2558	4,678	2,709	5,214,200	1,925
2559	2,818	1,550	2,458,000	1,586
2560	2,490	1,216	2,087,000	1,716
2561	2,570	1,219	2,523,000	2,070
2562	3,064	1,201	2,660,500	2,215
นครปฐม	333	238	384,100	1,614
2558	142	77	125,500	1,630
2559	125	95	134,000	1,411
2560	42	42	61,000	1,452
2561	12	12	30,000	2,500
2562	12	12	33,600	2,800
ราชบุรี	699	683	2,862,300	4,191
2558	683	681	2,861,000	4201
2559	2	1	500	500
2560	1	-	-	-
2561	7	1	800	800
2562	6	-	-	-

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

สำหรับชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับขมื่นชันในพื้นที่ 3 จังหวัด โดยมีชั้นความเหมาะสมมาก (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 4,210,371 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี โดยจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) 2,630,094 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 63 ของพื้นที่เหมาะสมรวมทั้ง 3 จังหวัด ส่วนจังหวัดราชบุรีมีพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) 1,034,730 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25 และจังหวัดนครปฐมมีพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) 545,493 ไร่ หรือร้อยละ 13 ของพื้นที่เหมาะสมรวมทั้ง 3 จังหวัด (ตารางที่ 3.29)

ตารางที่ 3.29 ชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับขมื่นชั้น

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของพื้นที่ขมื่นชั้น (ไร่)		
	เหมาะสม (S1, S2)	ไม่เหมาะสม (S3, N)	รวม
กาญจนบุรี	2,630,094	509,880	3,139,974
ราชบุรี	1,034,730	1,390,207	2,424,937
นครปฐม	545,493	793,967	1,339,460
รวม	4,210,317	2,694,054	6,904,371

ที่มา : Agri Map Online

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของชั้นความเหมาะสมของพื้นที่ขมื่นชั้น จะเห็นจังหวัดกาญจนบุรีมีสัดส่วนพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) มากกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) โดยมีสัดส่วนร้อยละ 83 และสัดส่วนพื้นที่ไม่เหมาะสมร้อยละ 17 โดยชั้นความเหมาะสมของพื้นที่มีมากที่อำเภอเลาขวัญ บ่อพลาย เมืองกาญจนบุรี และห้วยกระเจา ท่าม่วง ไทรโยค ด่านมะขามเตี้ย ท่ามะกา หนองปรือ และพนมทวน (ตารางที่ 3.30)

สำหรับสัดส่วนพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) และไม่เหมาะสม (S3, N) สำหรับขมื่นชั้นในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และนครปฐม มีสัดส่วนพื้นที่ไม่เหมาะสม มากกว่าพื้นที่เหมาะสม โดยในพื้นที่จังหวัดราชบุรีมีชั้นความเหมาะสมในอำเภोजอมบึง ปากท่อ ดำเนินสะดวก บ้านคา และโพธาราม ขณะที่จังหวัดนครปฐมมีชั้นความเหมาะสมในอำเภอกำแพงแสน และอำเภอเมือง (ตารางที่ 3.30)

ตารางที่ 3.30 ชั้นความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับการปลูกขมิ้นชันรายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	ชั้นความเหมาะสม S1, S2 (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	ชั้นความเหมาะสม S1, S2 (ไร่)
กาญจนบุรี		ราชบุรี	
เลาขวัญ	508,910	จอมบึง	276,659
บ่อพลอย	343,329	ปากท่อ	115,219
เมืองกาญจนบุรี	320,802	ดำเนินสะดวก	114,508
ห้วยกระเจา	252,041	บ้านคา	107,386
ท่าม่วง	234,417	โพธาราม	107,112
ไทรโยค	220,541	สวนผึ้ง	99,982
ด่านมะขามเตี้ย	210,934	เมืองราชบุรี	95,107
ท่ามะกา	147,081	บ้านโป่ง	78,649
หนองปรือ	135,500	บางแพ	22,967
พนมทวน	134,585	วัดเพลง	17,145
ทองผาภูมิ	85,904	จังหวัดนครปฐม	
สังขละบุรี	22,692	กำแพงแสน	186,988
ศรีสวัสดิ์	13,354	เมืองนครปฐม	135,655
		สามพราน	95,425
		นครชัยศรี	78,592
		ดอนตูม	28,302
		บางเลน	17,897
		พุทธมณฑล	2,634

ที่มา : Agri Map Online

2) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ในช่วงปี 2559 – ปี 2563 ราคาขมิ้นชันในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เกษตรกรขายมีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 5.93 โดยลดลงจากกิโลกรัมละ 17 บาทในปี 2559 เป็นกิโลกรัมละ 14 บาทในปี 2563 ส่วนราคาขมิ้นชันในพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 19.07 โดยลดลงจากกิโลกรัมละ 40 บาท เป็นกิโลกรัมละ 15 บาท เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อ การรวบรวมผลผลิต การขนส่ง และการกระจายไปสู่ผู้บริโภคต้องชะลอตัว ซึ่งส่งผลต่อราคาที่ปรับตัวลดลงด้วย (ตารางที่ 3.31)

ตารางที่ 3.31 ราคาขมิ้นชันสดที่เกษตรกรขายได้ ปี 2559 – ปี 2563 จังหวัดกาญจนบุรี และนครปฐม

จังหวัด	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	Gr. (%)
กาญจนบุรี	17	15	17	12	14	-5.93
นครปฐม	40	21	18	18	15	-19.07

ที่มา : ปี 2559-ปี 2562 ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

: ปี 2563 จากการสำรวจ

3) แหล่งรับซื้อขมิ้นชัน

3.1) ขมิ้นชันจังหวัดกาญจนบุรี

- ขมิ้นชันแห้ง โดยจำหน่ายให้ร้านค้าสมุนไพรในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี และจำหน่ายให้กับกลุ่มสมุนไพรตำบลด่านทับตะโอด อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

- ขมิ้นชันสด โดยนำไปจำหน่ายตลาดกลางผักและผลไม้ภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี และตลาดรับซื้อจังหวัดนครปฐม โดยเกษตรกรผู้ปลูกทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตในพื้นที่

3.2) ขมิ้นชันจังหวัดนครปฐม จำหน่ายให้กับผู้รวบรวมพืชผักในพื้นที่ และบางส่วนจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูปเพื่อเป็นยาสมุนไพรและเวชสำอางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม (บริษัท เวชพงโอสดี จำกัด และบริษัท เจริญสุข ฟาร์มฯ ชัปปาลัย จำกัด)

3.3) ขมิ้นชันจังหวัดราชบุรี แหล่งจำหน่ายตลาดกลางผักและผลไม้ภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี การจำหน่ายโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรจังหวัดราชบุรีเป็นผู้รวบรวมและจำหน่ายไปยังจังหวัดนครปฐม และโรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จากการสำรวจพื้นที่ปลูกขมิ้นชันในพื้นที่ 3 จังหวัด พบว่าปัจจุบันมีปลูกมากในจังหวัดกาญจนบุรี ที่อำเภอไทรโยค พื้นที่ตำบลไทรโยค และอำเภอทองผาภูมิ พื้นที่ตำบลหินดาด ซึ่งมีคุณสมบัติของดินที่เหมาะสม ผลผลิตมีคุณภาพดีให้เปอร์เซ็นต์แป้งสูง เหมาะสมสำหรับการทำยาสมุนไพร โดยช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ให้เปอร์เซ็นต์แป้งสูงจะเป็นช่วงแล้ง ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน เกษตรกรจะขายในรูปแบบขมิ้นแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60 – 80 บาท ส่วนในช่วงฤดูฝน เกษตรกรจะขายขมิ้นสดสำหรับการประกอบอาหาร เช่น เครื่องแกง เป็นต้น ส่วนพื้นที่ปลูกในจังหวัดราชบุรี ปัจจุบันปลูกมากในอำเภोजอมบึง และบ้านคา และจังหวัดนครปฐม ปลูกมากในอำเภोजอมบึง ดอนตูม และกำแพงแสน

3.4.4 พืชผัก

1) การผลิต

ในช่วง 2 ปี (ปี 2559 – ปี 2563) เนื้อที่เพาะปลูกพืชผัก รวม 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 0.85 โดยเพิ่มขึ้นจาก 157,920 ไร่ในปี 2562 เป็น 159,240 ไร่ในปี 2563 ส่วนเนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงร้อยละ 3.87 โดยลดลงจาก 158,366 ไร่ในปี 2562 เป็น 152,242 ไร่ในปี 2563 ในขณะที่ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นจาก 413,244 ตัน เป็น 442,063 ตัน (ตารางที่ 3.32)

สำหรับพืชผักที่เกษตรกรปลูกมาก ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดหวาน คื่นช่าย กระชาย ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง และถั่วฝักยาว เป็นต้น (ตารางที่ 3.33)

ตารางที่ 3.32 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตพืชผัก ปี 2562 – ปี 2563 ในพื้นที่ 7 จังหวัด

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
2562	157,921	158,366	413,244
2563	159,240	152,242	442,063
GR.(%)	0.84	-3.87	6.97

ที่มา : ปฏิทินผลผลิตระดับจังหวัด

ตารางที่ 3.33 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อเก็บเกี่ยว และผลผลิตพืชผักรายชนิด ปี 2563

รายการ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
ข้าวโพดฝักอ่อน	45,774	45,710	66,101
ข้าวโพดหวาน	20,647	20,504	32,473
คื่นช่าย	5,885	5,885	39,581
กระชาย	4,464	4,464	10,140
ผักบุ้ง	3,609	3,609	8,875
ผักกวางตุ้ง	3,548	3,548	20,747
ถั่วฝักยาว	3,287	3,287	36,074
ผักกาดหัว	3,048	2,580	4,413
แตงกวา	2,770	2,770	5,802
มะเขือ	2,259	2,259	11,031
พริก	1,200	1,200	3,312
มะขามเทศ	1,167	1,167	647

ตารางที่ 3.33 (ต่อ) เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อเก็บเกี่ยว และผลผลิตพืชผักรายชนิด ปี 2563

รายการ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
พืชผักอื่นๆ	5,117	5,107	33,575
รวม	102,774	102,089	272,772

ที่มา : ปฏิทินผลผลิตระดับจังหวัด สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2) การตลาด

แหล่งรวบรวมและกระจายผลผลิตพืชผักที่เพาะปลูกในพื้นที่ 7 จังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ตลาดกลางผักและผลไม้ 2) ตลาดเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ตลาดกลางผักและผลไม้

(1) ตลาดไท อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นตลาดกลางค้าส่งสินค้าเกษตรบนพื้นที่ 542 ไร่ รวมทั้งพืชผักจากภูมิภาคต่างๆ เช่น พืชผักจากภาคตะวันตก ได้แก่ พื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากระยะทางการขนส่งเมื่อเทียบกับนำไปจำหน่ายยังตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันไม่มากนัก รวมทั้งความคุ้นเคยของเกษตรกร

(2) ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี เป็นตลาดกลางค้าปลีกและค้าส่งสินค้าเกษตรที่มีพื้นที่ประมาณ 230 ไร่ เพื่อรองรับผลผลิตจากจังหวัดต่างๆ ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรี สมุทรสงคราม เป็นต้น รวมทั้งสินค้าเกษตรจากต่างประเทศตามฤดูกาล และกระจายสินค้าเกษตรไปยังภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งการส่งออกต่างประเทศ มีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจนของผู้บริหาร การจัดโครงสร้างและระบบบริหารจัดการภายในหน่วยงาน รวมทั้งระบบตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพสินค้าเกษตร ระบบการแจ้งราคาสินค้าเกษตรประจำวัน

(3) ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดนครปฐม หรือตลาดปฐมมงคล เนื้อที่ 58 ไร่ เป็นตลาดรวบรวมผลผลิตการเกษตรและเป็นศูนย์กระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะภาคกลางและภาคใต้

(4) ตลาดกลางการเกษตรท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี หรือตลาดหนองบัว เป็นตลาดกลางที่ดำเนินงานโดยสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมการซื้อขายและกระจายผลผลิตการเกษตรจากทั้งในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งผลผลิตจากภูมิภาคต่างๆ สินค้าเกษตร

2.2) ตลาดเกษตรกร ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรของเกษตรกร ภายใต้แนวคิด “เกษตรกรจริงจริง ทุกสิ่งปลอดภัย” โดยมีสำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งจัดตั้งในจังหวัดต่างๆ ดังนี้

(1) ศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลาดเกษตรกรจังหวัดราชบุรี จัดตั้งโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทพืชผักที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP โดยเกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และสถานที่เลือกซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคและเกษตรกรผู้ผลิต มีช่องทางการจำหน่ายและวันเปิดจำหน่ายที่ชัดเจนคือวันอังคารและวันศุกร์ เวลา 06.00 น.- 12.00 น. มีการรวมกลุ่มบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ จากผลการดำเนินที่ผ่านมา ยอดจำหน่ายมากกว่า 200,000 บาท ต่อสัปดาห์ จากจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายในศูนย์ฯ รวม 34 ร้าน ประกอบด้วย สินค้าประมงทั้งสดและแปรรูป สินค้าพืชผักและผลไม้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ สินค้าปศุสัตว์สดและแปรรูป รวมทั้งสินค้าเกษตรแปรรูปอื่นๆ

(2) ศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลาดเกษตรกรตลาดเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี บริเวณด้านหน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี เปิดจำหน่ายผลผลิตการเกษตรปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP โดยส่วนใหญ่เป็นผลผลิตประเภทพืชผัก เปิดจำหน่ายวันพุธและวันศุกร์ เวลา 07.00 น. – 13.00 น.

สำหรับการกระจายหรือการส่งผ่านพืชผักจากเกษตรกรผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง โดยเกษตรกรบางรายจะทำหน้าที่ปลูกอย่างเดียว เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวจะเป็นหน้าที่ของผู้รวบรวมที่จะทำหน้าที่เก็บเกี่ยวเอง เนื่องจากเกษตรกรไม่มีแรงงานในการเก็บเกี่ยว จึงทำให้ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นาจะน้อยลง หากพิจารณาในเรื่องของการบริหารจัดการจะง่ายและรวดเร็วสำหรับเกษตรกร ซึ่งรูปแบบการส่งผ่านผลผลิตมีดังนี้

เกษตรกรผู้ปลูกพืชผัก เป็นผู้นำไปจำหน่ายยังตลาดกลางด้วยตนเอง โดยบรรจุถุงละ 10 กิโลกรัม เพื่อจำหน่ายแบบค้าส่ง

ผู้รวบรวมท้องถิ่น ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกพืชผักในพื้นที่และทำหน้าที่เป็นคนกลางรวบรวมเพื่อนำไปจำหน่ายยังตลาดกลาง รวมทั้งพ่อค้ารวบรวมจากนอกพื้นที่และมีความคุ้นเคยกับเกษตรกรผู้ปลูกพืชผัก โดยผลผลิตพืชผักของเกษตรกรจะถูกรวบรวมโดยผู้รวบรวมท้องถิ่น เพื่อนำไปจำหน่ายยังตลาดกลาง

ตัวแทนบริษัท ซึ่งทำสัญญาซื้อ-ขายกับเกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกร เป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมเพื่อจำหน่ายในประเทศและเพื่อส่งออก เช่น การทำข้อตกลงซื้อ-ขายผักอินทรีย์ ผักปลอดภัย หรือกรณีหน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น

ตลาดกลาง ทำหน้าที่กระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคทั้งภายในภูมิภาค และต่างภูมิภาค รวมทั้งส่งออกต่างประเทศ

3.4.5 แพะเนื้อ

แพะเนื้อเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยเนื่องจากเป็นสัตว์ที่เลี้ยงและดูแลง่าย เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นที่ต้องการของตลาด

การเลี้ยงแพะสามารถแบ่งได้ 4 วิธี ได้แก่ 1) การเลี้ยงแบบผูกล่าม เพื่อให้แพะหาหญ้ากินรอบบริเวณที่ผูก โดยผู้เลี้ยงต้องมีน้ำ และแร่ธาตุให้แพะกินเวลากลางคืน 2) การเลี้ยงแบบปล่อย เป็นการเลี้ยงที่ประหยัดงบประมาณ เพราะเป็นการปล่อยให้แพะออกหากินเองประมาณ 1-2 ชั่วโมง แต่มีข้อควรระวังคือ ไม่ควรปล่อยในเวลาที่ฝนตกหรือแดดร้อนจัด เพราะแพะอาจเจ็บป่วยได้ 3) การเลี้ยงแบบขังคอก การเลี้ยงแบบนี้จะขังแพะไว้ในคอก ซึ่งจะมีแปลงหญ้าเพื่อให้แพะได้กิน บางครั้งต้องตัดหญ้าให้แพะกินบ้าง ในคอกควรมีน้ำและอาหารชั้น ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้จะใช้เงินลงทุนสูง 4) การเลี้ยงแบบผสมผสานกับการปลูกพืช คือ การปลูกพืชปะปนไปกับการเลี้ยงแพะ อาทิ ปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน และปลูกมะพร้าว ในภาคใต้ของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงแพะควบคู่ไปกับการทำสวนยางจำนวนมาก

ปี 2563 ครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ 7 จังหวัด รวม 4,115 ครัวเรือน จำนวนแพะ 159,261 ตัว จำแนกเป็นครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ 3,973 ครัวเรือน จำนวนแพะเนื้อ 155,651 ตัว และครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะนม 142 ครัวเรือน จำนวนแพะนม 3,610 ตัว (ตารางที่ 3.34)

ตารางที่ 3.34 จำนวนแพะและจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ปี 2563 รายจังหวัด

จังหวัด	แพะเนื้อ		แพะนม		รวม	
	จำนวน (ตัว)	เกษตรกร (ราย)	จำนวน (ตัว)	เกษตรกร (ราย)	จำนวน (ตัว)	เกษตรกร (ราย)
นครปฐม	9,505	165	259	13	9,764	178
กาญจนบุรี	64,611	1,567	421	18	65,032	1,585
ราชบุรี	16,659	596	1,885	73	18,544	669
สมุทรสาคร	606	40	-	-	-	-
สมุทรสงคราม	353	19	12	1	365	20
เพชรบุรี	22,751	548	794	24	23,545	572
ประจวบคีรีขันธ์	41,166	1,038	239	13	41,405	1,051
รวม	155,651	3,973	3,610	142	159,261	4,115

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

สำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อเป็นที่นิยมของเกษตรกร เนื่องจากความต้องการของตลาดในการบริโภคเนื้อแพะมีเพิ่มขึ้น ในช่วง 4 ปี (ปี 2560 – ปี 2563) ปริมาณการผลิตแพะเนื้อที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.11 โดยเพิ่มจาก 115,081 ตัวในปี 2560 เป็น 155,714 ตัวในปี 2563 จังหวัดกาญจนบุรี เลี้ยงแพะมากเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันตก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รองลงมา ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี และราชบุรี เนื่องจากความเหมาะสมของพื้นที่และสภาพอากาศ รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของภาคปศุสัตว์ จึงเป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงปศุสัตว์ (ตารางที่ 3.35)

ตารางที่ 3.35 ปริมาณการผลิตแพะเนื้อ ปี 2560 – ปี 2563

จังหวัด	แพะเนื้อ				Gr. (%)
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	
กาญจนบุรี	40,964	45,198	53,921	64,611	1.17
ประจวบคีรีขันธ์	39,015	38,902	40,500	41,166	1.02
เพชรบุรี	10,041	11,801	17,758	22,751	1.33
ราชบุรี	16,151	16,161	14,124	16,659	1.00
นครปฐม	7,829	8,431	7,624	9,505	1.05
สมุทรสาคร	459	449	483	606	1.09
สมุทรสงคราม	562	357	401	353	0.88
รวม	115,081	121,360	134,873	155,714	1.11

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

จาก Agri Map Online ข้อมูลชั้นความเหมาะสมเลี้ยงแพะในชั้นความเหมาะสมมาก (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 10,422,315 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41 โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ในอำเภอเมืองกาญจนบุรี บ่อพลอย เลาช่วญ และไทยโยค มากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่เหมาะสมของจังหวัดกาญจนบุรี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประมาณร้อยละ 26 และมีพื้นที่เหมาะสมในอำเภอหัวหิน อำเภอเมือง อำเภอปราณบุรี และอำเภอบางสะพาน (ตารางที่ 3.35)

ส่วนพื้นที่เลี้ยงแพะในชั้นความเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) รวมทั้งสิ้น 14,959,123 ไร่ หรือร้อยละ 59 ของพื้นที่เลี้ยงในชั้นความเหมาะสมทั้งหมด และพื้นที่ร้อยละ 55 อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรี ตามลำดับ โดยจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่ 7,880,780 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31 ของพื้นที่ไม่เหมาะสม ได้แก่อำเภอทองผาภูมิ สังขละบุรี ศรีสวัสดิ์ และไทยโยค รองลงมาในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี 2,934,725 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12 มีพื้นที่มากในอำเภอแก่งกระจาน หนองหญ้าปล้อง และท่ายาง

สำหรับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ S3, N รวม 1,780,709 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7 ได้แก่ อำเภอสามร้อยยอด บางสะพานน้อย กุยบุรี และหัวหิน (ตารางที่ 3.35 และตารางที่ 3.36)

ตารางที่ 3.36 พื้นที่เลี้ยงแพะในชั้นความเหมาะสมต่างๆ

จังหวัด	พื้นที่เลี้ยงแพะ (ไร่)		รวมทั้งหมด
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
	(S1, S2)	(S3, N)	
กาญจนบุรี	4,245,267	7,880,780	12,126,047
ประจวบฯ	2,230,087	1,780,709	4,010,796
ราชบุรี	1,836,624	1,409,243	3,245,867
นครปฐม	1,172,734	166,226	1,338,959
เพชรบุรี	924,820	2,934,725	3,859,544
สมุทรสงคราม	12,783	245,720	258,503
สมุทรสาคร	-	541,722	541,722
รวม	10,422,315	14,959,123	25,381,438

ที่มา : Agri Map Online

ตารางที่ 3.37 พื้นที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงแพะรายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)
กาญจนบุรี		เพชรบุรี	
ทองผาภูมิ	2,266,207	แก่งกระจาน	1,501,490
สังขละบุรี	1,945,597	หนองหญ้าปล้อง	710,030
ศรีสวัสดิ์	1,695,430	ท่ายาง	333,845
ไทรโยค	1,402,991	บ้านลาด	138,659
หนองปรือ	332,348	เมืองเพชรบุรี	124,460
เมืองกาญจนบุรี	254,843	ชะอำ	52,239
บ่อพลอย	159,588	บ้านแหลม	48,277
ด่านมะขามเตี้ย	97,679	เขาย้อย	25,726
เลาขวัญ	74,914	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	
ห้วยกระเจา	19,282	สามร้อยยอด	341,858
ท่าม่วง	16,433	บางสะพานน้อย	332,921
ท่ามะกา	11,863	กุยบุรี	308,009

ตารางที่ 3.37 (ต่อ) พื้นที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงแพะรายอำเภอ

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)	จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ S3, N (ไร่)
กาญจนบุรี		ประจวบคีรีขันธ์	
พนมทวน	7,725	หัวหิน	205,925
ราชบุรี		5.ทับสะแก	186,245
บ้านคา	393,231	6.บางสะพาน	165,930
ปากท่อ	384,406	7.เมืองประจวบคีรี	164,472
จอมบึง	174,271	8.ปราณบุรี	75,348
สวนผึ้ง	169,795	จังหวัดนครปฐม	
ดำเนินสะดวก	131,766	1.บางเลน	87,071
บางแพ	73,526	2.พุทธมณฑล	41,896
เมืองราชบุรี	32,983	3.เมืองนครปฐม	12,000
วัดเพลง	23,434	4.กำแพงแสน	11,979
โพธาราม	15,950	5.นครชัยศรี	5,264
บ้านโป่ง	9,882	6.สามพราน	4,297
สมุทรสาคร		7.ดอนตูม	3,719
เมืองสมุทรสาคร	287,763	จังหวัดสมุทรสงคราม	
บ้านแพ้ว	172,569	1.เมืองสมุทรสงคราม	109,785
กระทุ่มแบน	81,390	2.อัมพวา	97,270
		3.บางคนที	38,665

ที่มา : Agri Map Online

ในช่วง 3 ปี (ปี 2561 – ปี 2563) ราคาแพะมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.02 โดยเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3.38 ราคาแพะเนื้อ ปี 2560 – ปี 2563

ปี	ราคา	
	(บาท/กก.)	(บาท/ตัว)
2561	127	3,810
2562	144	4,320
2563	133	3,990

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับตลาดแพะเนื้อในภาคตะวันตก เป็นตลาดผู้ขายมากมาย เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะและผู้รับซื้อแพะมีจำนวนมาก เพื่อจำหน่ายให้แก่ชาวมุสลิมในภาคใต้ของไทย ซึ่งบริโภคเนื้อแพะตามหลักศาสนา รวมทั้งส่งออกไปยังตลาดมาเลเซีย และเวียดนาม โดยในปี 2560 มูลค่าการส่งออกแพะมีชีวิต รวม 651,178 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 69,235,199 บาทในปี 2563 (ตารางที่ 3.38)

จากการแนวโน้มการส่งออกที่เพิ่มขึ้น จึงเป็นโอกาสของเกษตรกรที่จะสร้างรายได้บนพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยง ประกอบกับมีแหล่งอาหารแพะที่มีความอุดมสมบูรณ์

ตารางที่ 3.39 มูลค่าการส่งออกแพะมีชีวิต ปี 2560 – ปี 2563

ปี	แพะมีชีวิต				รวม (บาท)
	ทำพันธุ์		อื่นๆ		
	ปริมาณ (ตัว)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (ตัว)	มูลค่า (บาท)	
2560	354	527,000	120	124,178	651,178
2561	121	362,900	2,220	2,886,000	3,248,900
2562	8,920	7,300,179	9,450	8,837,822	16,138,001
2563	32,970	61,453,379	5,195	7,781,820	69,235,199

ที่มา : กรมศุลกากร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงาน ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เพื่อจัดทำแนวทางการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) เป็นสินค้าเกษตรหรือกิจกรรมการเกษตรทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า รวมทั้งมีโอกาสทางการตลาดที่ดีกว่าทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หนุ่ยเนเปียร์ ยูคาลิปตัส พืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) พืชผัก และแพะเนื้อ

4.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และ ไม่เหมาะสม (N) และสินค้าเกษตรทางเลือก

ผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงาน พบว่าในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) **ต้นทุนข้าวนาปี 5,151 บาทต่อไร่ ผลผลิตต่อไร่ 706 กิโลกรัมต่อไร่** กรณีที่เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้กิโลกรัมละ 7.60 บาทหรือตันละ 7,600 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 5,366 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตจะได้รับ**ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 215 บาท** **ต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 4,633 บาทต่อไร่** ผลผลิตต่อไร่ 712 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 7.57บาท เกษตรกรได้รับผลตอบแทน 5,390 บาท หรือ**ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 757 บาท** **ต้นทุนมันสำปะหลังโรงงาน 4,985 บาทต่อไร่** ผลผลิตต่อไร่ 3,126 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 1.75 บาท เกษตรกรจะได้ผลตอบแทน 5,471 บาท หรือ**ได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 486 บาท** (ตารางที่ 4.1)

สำหรับต้นทุนสินค้าเกษตรทางเลือก ประกอบด้วย ต้นทุนการปลูกหนุ่ยเนเปียร์ 24,244 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 22,713 บาท **ต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เหมาะสม 4,791 ต่อไร่** ผลตอบแทนสุทธิ 1,591 บาทต่อไร่ **ต้นทุนการปลูกยูคาลิปตัส 9,471 บาทต่อไร่** ผลตอบแทนสุทธิ 9,255 บาทต่อไร่ **ต้นทุนพืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) 20,324 ไร่** ผลตอบแทนสุทธิ 7,004 บาทต่อไร่ และ**ต้นทุนการปลูกพืชผัก ถั่วฝักยาว 34,735 บาทต่อไร่** ได้ผลตอบแทนสุทธิ 50,265 บาทต่อไร่ **ต้นทุนหอมแบ่ง 36,320 บาทต่อไร่** ต้นทุนการปลูกกระชาย 39,430 บาทต่อไร่ ได้ผลตอบแทนสุทธิ 50,201 บาท **ต้นทุนกวาดำ 19,710 บาทต่อไร่** **ต้นทุนการเลี้ยงแพะเนื้อ 3,748 บาทต่อตัว** ราคาที่เกษตรกรขายได้ตัวละ 4,543 เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนสุทธิตัวละ 795 บาท โดยพื้นที่ 1 ไร่ สามารถเลี้ยงแพะได้ 10-20 ตัว โดยเลี้ยงประมาณ 90 วัน (ตารางที่ 4.1)

เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าผลตอบแทนของสินค้าเกษตรทางเลือกทั้ง 6 ชนิด ถึงแม้ว่าจะลงทุนสูงกว่า แต่ให้ผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรมากกว่าเมื่อการใช้ประโยชน์จากที่ในระยะเวลา 1 ปีเท่ากัน

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่สำคัญ และสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)

รายการ	สินค้าเกษตรหลัก (พื้นที่ S3, N)				สินค้าเกษตรทางเลือก							
	ข้าวนาปี	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	มัน สำปะหลัง	หญ้า เนเปียร์	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	ยูคา ลิปตัส	ขมิ้นชัน	พืชผัก				แพะ (บาท/ตัว)
								ถั่วฝักยาว	หอมแบ่ง	กระชาย	กวาดตุ้ง	
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	5,151	4,633	4,985	24,244	4,791	9,471	20,324	34,735	36,320	39,430	19,710	3,748
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	706	712	3,126	36,121	843	15,349	1,952	5,000	15,000	3,897	3,000	-
ราคา ณ ไร่นา (บาท/กก.)	7.60	7.57	1.75	1.30	7.57	1.22	14	17	40	23	8	4,543
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,366	5,390	5,471	46,957	6,382	18,726	27,328	85,000	60,000	89,631	24,000	-
ผลตอบแทนสุทธิ/ไร่ (บาท)	215	757	486	22,713	1,591	9,255	7,004	50,265	23,680	50,201	4,290	795

ที่มา : จากการคำนวณ

4.2 การปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ของสินค้าเกษตรที่สำคัญ เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)

จากการศึกษาโดยการสอบถามเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐ สรุปได้ว่าเกษตรกรปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์โดยพิจารณาความต้องการของตลาด การส่งเสริมของภาครัฐ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น อาชีพของคนในพื้นที่ การเชื่อมโยงระหว่างผู้ซื้อผู้ขายทั้งในและนอกพื้นที่ อำนาจการต่อรอง และการใช้ทดแทนกันของสินค้าเกษตรแต่ละชนิด เป็นต้น ซึ่งนำผลการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ในการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการปรับเปลี่ยนภายในขอบเขตพื้นที่ศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 ดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือกทดแทนพื้นที่สินค้าเกษตรที่สำคัญ

รายการ	สินค้าเกษตรทางเลือก					
	หญ้าเนเปียร์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ยูคาลิปตัส	มันสำปะหลัง	พืชผัก	แพะเนื้อ
ข้าว	✓	✓		✓	✓	
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					✓	
มันสำปะหลัง			✓			✓

ที่มา : จากการศึกษา

4.2.1 พื้นที่ S3 และ N ของข้าว

พื้นที่นาข้าวรวม 371,045 ไร่ พิจารณาปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ หญ้าเนเปียร์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และพืชผัก รวม 56,367 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (ตารางที่ 4.3)

สำหรับในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** โดยเลือกส่งเสริมในพื้นที่อำเภอเลาขวัญ พนมทวน และด่านมะขามเตี้ย รวมพื้นที่ 3,523 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ในลำดับต้นๆ ของประเทศ ซึ่งภาครัฐส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชอาหารสัตว์ควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งจำหน่ายให้ฟาร์มอื่นๆ ในพื้นที่ ส่วน**ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** ในพื้นที่อำเภอสองขลบุรี ทองผาภูมิ และไทรโยค รวมพื้นที่ 1,856 ไร่ เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของภาคตะวันตก ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ ไก่เนื้อ สุกร โคเนื้อและโคนม ทำให้ตลาดมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรมีนำไปจำหน่ายเอง และบางรายจำหน่ายผ่านผู้รวบรวมในพื้นที่ ส่วน**พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอเมือง และด่านมะขามเตี้ย เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกพืชผัก และอยู่ไม่ไกลจากตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งกระจายพืชผักไปยังภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งตลาดต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศเมียนมา มาเลเซีย และสิงคโปร์ สำหรับการส่งออก

ไปยังประเทศเมียนมา โดยใช้ช่องทางด่านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี **ขมื่นชัน** ในพื้นที่อำเภอไทรโยค และทองผาภูมิ รวม 29 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมได้ผลผลิตที่มีลักษณะและคุณภาพดี มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกขมื่นชันจำหน่ายทั้งสดและแปรรูป และมีความชำนาญในการปลูกและการแปรรูป ตลาดขมื่นชันของพื้นที่ 2 อำเภอนี้ ได้แก่ ร้านจำหน่ายสมุนไพรในจังหวัดนครปฐมและราชบุรี และตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี

พื้นที่จังหวัดราชบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** โดยเลือกส่งเสริมในพื้นที่อำเภอโพธาราม ตามพื้นที่ S3, N ของข้าว รวม 949 ไร่ เนื่องจากอำเภอโพธารามเป็นแหล่งเลี้ยงโคนมที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี ซึ่งฟาร์มโคนมมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง ยังสามารถจำหน่ายให้กับฟาร์มปศุสัตว์จังหวัดใกล้เคียง เช่น เพชรบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งฟาร์มปศุสัตว์ในภาคใต้ เช่น จังหวัดชุมพร โดยเกษตรกรบางรายยังมีความต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกจากโอกาสทางการตลาดและการขยายตัวของภาคปศุสัตว์ ส่วน**พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอเมือง ปากท่อ และโพธาราม รวมพื้นที่ 29,565 ไร่ เนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีตลาดกลางผักและผลไม้ที่สามารถกระจายผลผลิตไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ได้ รวมทั้งพื้นที่ปลูกผักซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อยจากระบบชลประทานและบาดาล ทำให้สามารถขยายพื้นที่ปลูกพืชผักได้

พื้นที่จังหวัดนครปฐม ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอกำแพงแสน รวม 1,101 ไร่ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อ หรือตลาดกลางพืชผักของจังหวัด และตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี

พื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ในพื้นที่อำเภอชะอำ ท่าทางและแก่งกระจาน รวมพื้นที่ 3,061 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคเนื้อและโคนม และอยู่ใกล้พื้นที่เลี้ยงโคนมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้มีแหล่งจำหน่ายหญ้าเนเปียร์ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด รวมถึงจังหวัดในภาคใต้ อย่างไรก็ตาม หญ้าเนเปียร์ยังได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชพลังงานชีวมวล โดยมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่งใกล้แหล่งปลูกหญ้าเนเปียร์เพื่อส่งให้กับโรงงานงานไฟฟ้าชีวมวล จึงเป็นโอกาสทางการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าเนเปียร์ ส่วน**พืชผัก** ในพื้นที่อำเภอเมือง และท่าทาง พื้นที่จากการปรับเปลี่ยนนาข้าว S3, N รวม 7,478 ไร่ เป็นอีกชนิดสินค้าที่มีตลาดกลางรองรับในพื้นที่ ซึ่งมีการกระจายต่อไปยังภาคต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งการส่งออกไปยังตลาดมาเลเซีย

พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ **หญ้าเนเปียร์** ในพื้นที่อำเภอหัวหิน ปรานบุรี และบางสะพานน้อย ในขอบเขตพื้นที่ S3, N ของข้าว รวม 3,745 ไร่ เนื่องจากเป็นแหล่งเลี้ยงปศุสัตว์โดยเฉพาะโคนม ซึ่งมีความต้องการอาหารหยาบที่มีคุณภาพให้โปรตีนสูง จึงควรเป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกหญ้าเนเปียร์ พร้อมทั้งสนับสนุนแหล่งน้ำ อย่างไรก็ตาม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังเป็นพื้นที่ปลูกสับปะรดโรงงานที่สำคัญของประเทศ และเป็นที่ตั้งของโรงงานสับปะรด ซึ่งเกษตรกรใช้เปลือกสับปะรดเป็นอาหารโค ดังนั้น ควรมีการบริหารจัดการอาหารสัตว์ทั้ง 2 ชนิดให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปลูกหญ้าเนเปียร์เป็นอาชีพที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าอาหารสัตว์

4.2.2 พื้นที่ S3 และ N ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

พื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 17,971 ไร่ พิจารณาปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ พืชผัก ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี รวม 15,059 ไร่ (ตารางที่ 4.4)

จังหวัดกาญจนบุรี สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพืชผักในพื้นที่อำเภอเมืองและไทรโยค รวม 2,505 ไร่ เนื่องจากมีตลาดรองรับผลผลิต ได้แก่ ร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ตลาดเกษตรกรของจังหวัด และตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี ปรับเปลี่ยนในพื้นที่อำเภอจอมบึงและอำเภอโพธาราม รวม 770 ไร่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งรวบรวมผลผลิตไปสู่ผู้บริโภคทั้งในภูมิภาคและภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งการส่งออกไปต่างประเทศ

ตารางที่ 4.3 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากนาข้าว S3, N เป็นสินค้าทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่ระดับอำเภอ

จังหวัด	พื้นที่ข้าว S3, N (ไร่)	สินค้าเกษตรทางเลือก			
		ชนิดสินค้า	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่อำเภอ	แหล่งจำหน่าย
กาญจนบุรี	202,565	หญ้าเนเปียร์	3,523	เลาขวัญ พนมทวน ด่านมะขามเตี้ย	- ฟาร์มโคเนื้อ โคนมในพื้นที่
		ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,856	สังขละบุรี ทองผาภูมิ ไทรโยค	- สหกรณ์การเกษตร ผู้รวบรวมท้องถิ่น
		พืชผัก	5,060	เมืองกาญจนบุรี ด่านมะขามเตี้ย	- ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ตลาดในจังหวัดกาญจนบุรี
		ขมิ้นชัน	29	ทองผาภูมิ ไทรโยค	- ผู้รวบรวมในพื้นที่ ผู้รับซื้อจากนครปฐม เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี
ราชบุรี	60,267	หญ้าเนเปียร์	949	โพธาราม	- ฟาร์มโคนมในจังหวัด โรงงานอาหารหมัก ฟาร์มปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี ประจวบฯ และชุมพร
		พืชผัก	29,565	ปากท่อ เมืองราชบุรี โพธาราม	- ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี
นครปฐม	1,101	พืชผัก	1,101	กำแพงแสน	- ตลาดปฐมมงคล ตลาดกลางผักและผลไม้ จังหวัดราชบุรี
เพชรบุรี	58,249	หญ้าเนเปียร์	3,061	ชะอำ ท่าสาย แก่งกระจาน	- ฟาร์มโคเนื้อ โคนมในพื้นที่ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ภาคใต้ วิสาหกิจชุมชนผลิตเชื้อเพลิงชีวมวล
		พืชผัก	7,478	เมืองเพชรบุรี ท่าสาย	- ตลาดกลางสินค้าเกษตรจังหวัดเพชรบุรี ตลาดภาคใต้
ประจวบฯ	48,853	หญ้าเนเปียร์	3,745	หัวหิน ปรานบุรี บางสะพานน้อย	- ฟาร์มโคนมในจังหวัด

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 4.4 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ S3, N เป็นสินค้าทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่ระดับอำเภอ

จังหวัด	พื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ S3, N		สินค้าเกษตรทางเลือก			
	(ไร่)	ชนิดสินค้า	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่อำเภอ	แหล่งจำหน่าย	
กาญจนบุรี	14,771	พืชผัก	2,505	เมืองกาญจนบุรี ไทรโยค	- ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ตลาดในจังหวัดกาญจนบุรี	
ราชบุรี	288	พืชผัก	770	โพธาราม จอมบึง	- ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ตลาดในจังหวัดกาญจนบุรี	

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 4.5 พื้นที่ปรับเปลี่ยน/กิจกรรมการเกษตรเสริมจากมันสำปะหลัง S3, N เป็นสินค้าทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่ระดับอำเภอ

จังหวัด	พื้นที่มันสำปะหลัง		สินค้าเกษตรทางเลือก			
	โรงงาน S3, N (ไร่)	ชนิดสินค้า	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่อำเภอ	แหล่งจำหน่าย	
กาญจนบุรี	195,952	ยูคาลิปตัส แพะ (เลี้ยงเสริมรายได้)	125,581	ห้วยกระเจา เลาช่วญ บ่อพลอย ท่าม่วง ด่านมะขามเตี้ย เมืองกาญจนบุรี พนมทวน	โรงงานกระดาษ โรงงานแปรรูปไม้ ผู้ค้าไม้รายย่อยใน พื้นที่จังหวัด ผู้รวบรวมในพื้นที่อำเภอพนมทวน และผู้รวบรวมจาก นอกพื้นที่	
ราชบุรี	39,609	ยูคาลิปตัส	37,199	จอมบึง สวนผึ้ง บ้านโป่ง บ้านคา	โรงงานกระดาษ โรงงานแปรรูปไม้ ผู้ค้าไม้รายย่อยใน พื้นที่จังหวัด	
เพชรบุรี	714	ยูคาลิปตัส	419	หนองหญ้าปล้อง	โรงงานกระดาษ โรงงานแปรรูปไม้ ตั้งอยู่ใกล้พื้นที่	

ที่มา : จากการศึกษา

4.2.3 พื้นที่ S3 และ N ของมันสำปะหลังโรงงาน

พื้นที่มันสำปะหลังรวม 236,280.45 ไร่ พิจารณาปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ได้แก่ ยูคาลิปตัส และ พะแนง รวม 163,199 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี (ตารางที่ 4.5)

พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ ยูคาลิปตัส ในพื้นที่อำเภอห้วยกระเจา เลาช่วญ บ่อพลอย ท่าม่วง ด่านมะขามเตี้ย และเมืองกาญจนบุรี ในพื้นที่ S3, N จำนวน 125,581 ไร่ โดยปัจจุบันปลูกมากในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากสภาพดินไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชอื่นมากนัก รวมทั้งเป็นพื้นที่ส่งเสริมของภาคเอกชน เนื่องจากความต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัสเข้าโรงงานกระดาษ โรงงานแปรรูปไม้อัด และ พลังงานเชื้อเพลิง ส่วนพะแนง ส่งเสริมการเลี้ยงเสริมเพิ่มรายได้ กรณีเกษตรกรไม่ปรับเปลี่ยนพื้นที่ โดยพื้นที่เหมาะสม ได้แก่ อำเภอพนมทวน เนื่องจากมีผู้รับซื้อในพื้นที่ และตลาดมีความต้องการสูง โดยเฉพาะตลาด มาเลเซีย และเวียดนาม

พื้นที่จังหวัดราชบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือกเพื่อทดแทนพื้นที่มันสำปะหลังโรงงาน ได้แก่ ยูคาลิปตัส ในพื้นที่อำเภอจอมบึง สวนผึ้ง บ้านโป่ง และบ้านคา รวมพื้นที่ 37,199 ไร่ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งปลูกยูคาลิปตัสที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และตลาดมีความต้องการไม้ยูคาลิปตัส

พื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ชนิดสินค้าเกษตรทางเลือก ได้แก่ ยูคาลิปตัส ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง รวม 419 ไร่ ซึ่งมีภาคเอกชนให้การส่งเสริมในพื้นที่ รวมทั้งมีตลาดรองรับที่แน่นอน และอยู่ในขอบเขตการขนส่งที่ไม่ไกลมากนัก

ทั้งนี้ การส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชหรือกิจกรรมการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า ต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจของเกษตรกร รวมทั้งภาครัฐต้องสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้และข้อมูลด้านการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อบริหารจัดการสินค้าเกษตร

4.3 แนวทางและมาตรการที่สำคัญ

4.3.1 ด้านการผลิต

1) สนับสนุนแหล่งน้ำในพื้นที่ของเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ปรับเปลี่ยนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำฝน

2) สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ต้นพันธุ์ในราคาที่เกษตรกรรับได้ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนดีกว่าต้องลงทุนใหม่ เกษตรกรต้องใช้เงินทุนสูง

3) เพิ่มศักยภาพให้แก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าชนิดใหม่ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งอบรมเรียนรู้ร่วมกัน

4) ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิต

4.3.2 ด้านการตลาด

- 1) ความร่วมมือจากภาครัฐในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้ทดแทนกันได้ เช่น สัตว์สวนการใช้เปลือกสับปะรดเป็นอาหารโคในช่วงฤดูกาลสับปะรด เพื่อให้ใหม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตหญ้าเนเปียร์
- 2) ส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรในสร้างตลาดออนไลน์
- 3) สนับสนุนการเชื่อมโยงตลาด หรือหาตลาดใหม่สำหรับพืชสมุนไพร เช่น การทำความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับโรงงานแปรรูปพืชสมุนไพร

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ในเขตพื้นที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน ความเหมาะสมของพื้นที่ โอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรทางเลือก ในการจัดทำแนวทางและมาตรการในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) และสินค้าเกษตรทางเลือก

1) ต้นทุนสินค้าเกษตรที่สำคัญ

(1) ข้าวนาปี

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 5,151 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 3,430 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 67 ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงในการเตรียมดิน ค่าดูแลรักษา ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ค่าปุ๋ยและค่าพันธุ์ ส่วนต้นทุนคงที่ 1,722 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 43 ส่วนใหญ่เป็นค่าเช่าพื้นที่เพื่อทำนา ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 706 กิโลกรัมต่อไร่ กรณีที่เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้กิโลกรัมละ 7.60 บาท หรือตันละ 7,600 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 5,366 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิต จะได้รับผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรจากการขายข้าวเปลือกต่อไร่ 215 บาท

(2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 4,633 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 3,639 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 79 ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงในการเตรียมดิน ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ค่าปุ๋ยและค่าพันธุ์ ส่วนต้นทุนคงที่ 994 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 21 ส่วนใหญ่เป็นค่าเช่าที่ดิน ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 712 กิโลกรัมต่อไร่ กรณีที่เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้กิโลกรัมละ 7.57 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 5,390 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุน จะได้รับผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรจากการขายข้าวเปลือกต่อไร่ 757 บาท

(3) มันสำปะหลังโรงงาน

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 4,985 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 4,150 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 83 ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวมากที่สุด รองลงมาเป็นค่าเตรียมดินและค่าปุ๋ย ส่วนต้นทุนคงที่ต่อไร่ 836 บาท หรือร้อยละ 17 โดยส่วนใหญ่เป็นค่าเช่าพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน ส่วนผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 3,126 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 1.75 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 5,471 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 486 บาท

2) ต้นทุนสินค้าเกษตรทางเลือก

(1) กล้วยเนเปียร์

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 24,244 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 21,776 บาทต่อไร่ มากกว่าร้อยละ 50 เป็นค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวและการดูแล ส่วนต้นทุนคงที่ 2,468 บาทต่อไร่ เกิดจากค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่ปลูก และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร ส่วนผลผลิตที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวประมาณ 36,121 กิโลกรัมต่อไร่ ในรอบ 1 ปี (1 ปี เก็บเกี่ยว 4 รอบ) ราคาที่เกษตรกรขายได้ในรูปแบบของกล้วยสับหรือกล้วยไม่ กิโลกรัมละ 1.30 บาท หรือตันละ 1,300 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 46,957 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิต เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรต่อไร่ 22,713 บาท

สำหรับการตลาดของกล้วยเนเปียร์ สำหรับเกษตรกรที่ปลูกเพื่อจำหน่าย จะจำหน่ายให้กับฟาร์มหรือกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม โคนม ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งส่งจำหน่ายไปยังกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และปัตตานี

(2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 4,791 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 3,912 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 82 ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานในการเตรียมดิน ค่าดูแลรักษา ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ยและสารเคมี รวมทั้งค่าเก็บเกี่ยว และต้นทุนคงที่ 879 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดินเพื่อปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 843 กิโลกรัม กรณีราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา กิโลกรัมละ 7.57 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 6,382 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการปลูกแล้ว จะมีผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรต่อไร่ 1,591 บาท

การจำหน่ายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร โดยจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวมรายใหญ่ ได้แก่ ผู้รวบรวมจากจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และกาญจนบุรี เพื่อจำหน่ายให้กับโรงงานอาหารสัตว์และฟาร์มเลี้ยงขนาดใหญ่ ได้แก่ ฟาร์มสุกร ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มโคนมและโคนม

(3) ยูคาลิปตัส

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 9,471 บาท เป็นต้นทุนผันแปร 7,632 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 81 ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานตัด และค่าพันธุ์ ส่วนต้นทุนคงที่ 1,839 บาทต่อไร่ เป็นค่าเช่าที่ดิน และต้นทุนก่อนให้ผลร้อยละ 98 ของต้นทุนคงที่ ส่วนผลผลิตไม้ยูคาลิปตัสต่อไร่เฉลี่ย 15,349 กิโลกรัม หรือประมาณ 15 ต้นต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 1.22 บาท หรือเฉลี่ยต้นละ 1,220 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 18,726 บาท เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิต เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรต่อไร่ 9,255 บาท

แหล่งรับซื้อไม้ยูคาลิปตัสที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ บริษัทสยามฟอเรสทรี จำกัด ซึ่งความต้องการปีละประมาณ 1 ล้านต้น ขณะที่ในพื้นที่มีประมาณ 2 แสนต้นต่อปี ทำให้ไม้ยูคาลิปตัสมีโอกาสทางการตลาดสูง รวมทั้งความต้องการของผู้ค้าปลีก ไม้ยูคาลิปตัสและไม้ประเภทอื่นๆ เพื่อใช้ในการก่อสร้าง

(4) พืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน)

ต้นทุนพืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) 20,324 ไร่ เป็นต้นทุนผันแปร 19,023 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 94 ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานเก็บเกี่ยว และค่าพันธุ์ ต้นทุนคงที่ 1,301 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดินเพื่อปลูกพืชสมุนไพร (ขมิ้นชัน) ส่วนผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 1,952 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา กิโลกรัมละ 14 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 27,328 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิต จะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 7,004 บาท

(5) พืชผัก

ต้นทุนการปลูกพืชผัก ถั่วฝักยาว 34,735 บาทต่อไร่ ได้ผลตอบแทนสุทธิ 50,265 บาทต่อไร่ ต้นทุนหอมแบ่ง 36,320 บาทต่อไร่ ได้ผลตอบแทนสุทธิ 23,680 บาทต่อไร่ ต้นทุนการปลูกกระชาย 39,430 บาทต่อไร่ ได้ผลตอบแทนสุทธิ 50,201 บาท ต้นทุนกวาดตุง 19,710 บาทต่อไร่ ได้ผลตอบแทนสุทธิ 4,290 บาทต่อไร่

ตลาดพืชผักที่สำคัญของพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดนครปฐม ตลาดไท และตลาดสี่มุมเมือง รวมทั้งตลาดกลางผักและผลไม้ภาคใต้ของไทย

(6) พาะเนื้อ

ต้นทุนการเลี้ยงพะเนื้อ 3,748 บาทต่อตัว ราคาที่เกษตรกรขายได้ตัวละ 4,543 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิตัวละ 795 บาท พื้นที่ 1 ไร่ สามารถเลี้ยงพะเนื้อได้ 10 – 20 ตัว และเลี้ยงประมาณ 90 วัน จึงจะจำหน่ายได้ กรณีที่เกษตรกรจำหน่ายพะเนื้อเมื่อน้ำหนัก 31.58 กิโลกรัม ในราคาตัวละ 4,543.10 บาท

หรือกิโลกรัมละ 143.86 บาท เกษตรกรจะมีผลตอบแทนสุทธิ 794.71 บาทต่อตัว โดยในรอบ 1 ปี สามารถเลี้ยงแพะเนื้อจำหน่ายได้ 4 รุ่น

ตลาดแพะเนื้อในภาคตะวันตกมีลักษณะตลาดผู้ขายมากมาย เพราะมีเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อและผู้รับซื้อแพะเนื้อเป็นจำนวนมาก ภาคใต้เป็นตลาดสำคัญที่มีความต้องการอย่างต่อเนื่อง ส่วนตลาดส่งออก ได้แก่ มาเลเซียและเวียดนาม โดยความต้องการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

5.1.2 การปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ของสินค้าเกษตรที่สำคัญ เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต (Future Crops)

1) การปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของข้าว

พื้นที่นาข้าวรวม 371,045 ไร่ จากการศึกษาข้อมูลแผนที่บริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) และการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกร สรุปได้ว่า สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือก ประกอบด้วย หนุ่ยเนเปียร์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ขมิ้นชัน และพืชผัก รวม 56,367 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

2) การปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

พื้นที่ข้าวโพด 17,971 ไร่ จากการศึกษาข้อมูลแผนที่บริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) และการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกร สรุปได้ว่า สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือกประเภทพืชผัก ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี รวม 15,059 ไร่

3) การปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของมันสำปะหลังโรงงาน

พื้นที่มันสำปะหลังโรงงานรวม 236,280.45 ไร่ จากการศึกษาข้อมูลแผนที่บริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) และการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกร สรุปได้ว่า สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพืช/กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ ยูคาลิปตัส และการเลี้ยงแพะเนื้อเสริมรายได้ รวม 163,199 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี

5.1.3 แนวทางและมาตรการที่สำคัญ

1) **ด้านการผลิต** ได้แก่ การสนับสนุนแหล่งน้ำในพื้นที่ของเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ปรับเปลี่ยนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำฝน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ต้นพันธุ์ในราคาที่เกษตรกรรับได้ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนดีกว่าต้องลงทุนใหม่ เกษตรกรต้องใช้เงินทุนสูง การเพิ่มศักยภาพให้แก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าชนิดใหม่ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งอบรมเรียนรู้ร่วมกัน และการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการปรับเปลี่ยนหรือการสร้างโอกาสใหม่

2) **ด้านการตลาด** ได้แก่ ความร่วมมือจากภาครัฐในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้ทดแทนกันได้ เช่น สัตว์สวนการใช้เปลือกสับปะรดเป็นอาหารโคในช่วงฤดูกาลสับปะรด เพื่อให้ใหม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตหญ้าเนเปียร์ การส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรในสร้างตลาดออนไลน์ สนับสนุนการเชื่อมโยงตลาด หรือ ตลาดใหม่สำหรับพืชสมุนไพร เช่น การทำความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับโรงงานแปรรูปพืชสมุนไพร เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้แก่เกษตรกร

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนจากพืชเดิมหรือกิจกรรมการเกษตรเดิมในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เป็นสินค้าที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ และผลตอบแทน หากพิจารณาภาพรวมระดับประเทศอาจเป็นสินค้าที่มีความต้องการของตลาด แต่ในระดับพื้นที่เกษตรกรมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยน แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงตลาดได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเพื่อสร้างช่องทางการตลาดให้แก่เกษตรกร

5.2.2 การส่งเสริมพืชใหม่/กิจกรรมการเกษตรใหม่ เพื่อสร้างมีโอกาสด้านการตลาดให้แก่เกษตรกร ควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาราคาผลผลิตที่อาจเกิดในอนาคต โดยการใช้ศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

5.2.3 สินค้าเกษตรทางเลือกและสินค้าเกษตรหลักที่สามารถแทนกันได้ตามฤดูกาล ควรมีการบริหารจัดการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และเกษตรกร เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกร

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก. (ออนไลน์). สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <http://www.Agri-map-online.moac.go.th>.
- กรมปศุสัตว์. (2563). ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ในประเทศไทย ปี 2563. กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ.
- กรมป่าไม้. (2556). ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). ข้อมูลภาวะการผลิตพืช ปี 2562. (ออนไลน์). สืบค้นข้อมูลวันที่ 23 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <http://www.doae.go.th/year63/plant/rortor/page.pdf>
- ดร.ไกรลาส เขียวทอง. (2555). คู่มือการปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นครราชสีมา. (ออนไลน์) วันที่ 27 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ http://www.did.go.th/th1/images/stories/cattle_buff_bord/napiagrss.pdf
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตก. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). แนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map). สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). สถิติการเกษตรของประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร. (ออนไลน์) สืบค้นข้อมูลวันที่ 26 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ http://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional
- อธิป ภมระภา. (2563). ผลงานวิทยานิพนธ์ การกระจายประชากรของแตนสร้างปมยูคาลิปตัสในประเทศไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ออนไลน์) สืบค้นข้อมูลวันที่ 23 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <http://www.ethsis.lib.ku.ac.th/dspace/bitstream/123456789/398/1/6114350375.pdf>

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่

ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก2563/64

จังหวัด/ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
จังหวัดกาญจนบุรี				
2559/60	378,076	373,948	229,006	612
2560/61	376,041	373,687	230,773	618
2561/62	377,255	372,373	227,875	612
2562/63	375,067	296,811	190,740	643
2563/64	378,071	347,932	208,060	598
จังหวัดราชบุรี				
2559/60	255,225	252,439	170,125	674
2560/61	244,340	243,669	165,076	677
2561/62	236,251	234,119	160,749	687
2562/63	237,911	235,724	159,834	678
2563/64	239,371	236,499	161,665	684
จังหวัดนครปฐม				
2559/60	321,852	320,525	232,976	727
2560/61	309,593	307,415	227,314	739
2561/62	277,199	275,128	206,155	749
2562/63	270,197	268,718	201,997	752
2563/64	269,191	267,295	200,647	751
จังหวัดสมุทรสาคร				
2559/60	6,048	5,978	4,208	704
2560/61	5,222	5,202	3,677	707
2561/62	4,641	4,629	3,253	703
2562/63	5,031	5,003	3,470	694
2563/64	4,938	4,912	3,451	703

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด/ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
จังหวัดสมุทรสงคราม				
2559/60	2,639	2,634	1,852	703
2560/61	2,040	2,040	1,444	708
2561/62	2,210	2,200	1,544	702
2562/63	2,308	2,290	1,596	697
2563/64	2,229	2,222	1,540	693
จังหวัดเพชรบุรี				
2559/60	289,808	284,861	197,733	694
2560/61	291,157	287,614	199,285	693
2561/62	291,749	290,526	204,119	703
2562/63	282,877	281,189	198,022	704
2563/64	287,029	283,835	197,075	694
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์				
2559/60	8,577	8,178	4,192	513
2560/61	9,020	8,633	4,535	525
2561/62	18,489	18,159	10,254	565
2562/63	20,554	20,347	11,550	568
2563/64	21,200	20,956	11,823	564

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาคผนวกที่ 2

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2559/60 - ปีเพาะปลูก 2563/64

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2559/60 – ปีเพาะปลูก 2563/64

จังหวัด/ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
จังหวัดกาญจนบุรี				
2559/60	83,344	73,222	49,274	673
2560/61	83,735	83,675	60,547	724
2561/62	81,622	81,548	59,430	729
2562/63	89,444	88,886	62,048	698
2563/64	87,798	87,568	62,512	714
จังหวัดราชบุรี				
2559/60	2,242	2,196	1,377	627
2560/61	1,726	1,726	1,065	617
2561/62	1,814	1,814	1,095	604
2562/63	1,825	1,776	864	486
2563/64	1,777	1,761	924	525
จังหวัดเพชรบุรี				
2559/60	4,057	3,931	2,294	584
2560/61	4,354	4,324	2,761	639
2561/62	5,256	5,256	3,279	624
2562/63	4,499	4,345	2,227	513
2563/64	4,276	4,226	2,185	517
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์				
2559/60	466	458	289	631
2560/61	879	879	545	620
2561/62	1,628	1,628	1,019	626
2562/63	630	630	410	651
2563/64	543	543	357	657

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาคผนวกที่ 3

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่

มันสำปะหลังโรงงาน ปี 2559 - ปี 2563

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ปี 2559 – ปี 2563

จังหวัด/ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต/ไร่ (กก.)
จังหวัดกาญจนบุรี				
2559	485,617	473,917	1,512,391	3,191
2560	472,514	469,733	1,541,046	3,281
2561	469,713	462,909	1,553,387	3,356
2562	480,879	479,644	1,665,352	3,472
2563	502,591	497,377	1,643,813	3,305
จังหวัดราชบุรี				
2559	79,197	77,178	242,929	3,148
2560	76,120	75,723	247,793	3,272
2561	76,803	76,317	252,406	3,307
2562	82,012	81,754	270,677	3,311
2563	84,132	83,460	275,804	3,305
จังหวัดเพชรบุรี				
2559	696	696	2,114	3,037
2560	1,520	1,520	4,781	3,145
2561	1,506	1,506	4,670	3,101
2562	1,572	1,572	4,930	3,136
2563	3,844	3,844	10,899	2,835
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์				
2559	839	839	2,742	3,268
2560	857	857	2,879	3,359
2561	797	797	2,689	3,374
2562	890	890	3,240	3,640
2563	842	842	3,054	3,627

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

